

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Навчальне видання

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ

Тестові та ситуаційні завдання

Укладач: **Марченко** Тетяна Володимирівна

Відповідальний за випуск **Саєнко О.С.**

Літературний редактор **Лукул О.В.**

Технічний редактор **Чораєва Г.К.**

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ

Тестові та ситуаційні завдання

Підписано до друку 30.12.2020. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк різнографічний. Умов.-друк. арк. 4,4.

Обл.-вид. арк. 4,7. Тираж 50. Зам. Н-087.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету.

58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.



Чернівці

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
2021

УДК [339.923:061.1ЄС] (072)
Є 245

Друкується за ухвалою редакційно-видавничої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Рецензенти:

Михайлина Д. Г., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;
Роговська-Іщук І. В., к.е.н., асистент кафедри міжнародної економіки
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття одного з питань білету, але у відповіді не достатньо правильно сформульована відповідь на творчі запитання. У той же час тестові завдання вирішені на належному рівні.

Якщо підхід до викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, і в той же час творче завдання розв'язано з деякими неточностями, виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «E» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та розв'язання творчого завдання.

У всіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Є 245 **Європейські економічні комунікації** : метод. рекомендації /
укл.: Т.В. Марченко. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т
ім. Ю. Федьковича, 2021. – 80 с.

Видання містить методичні рекомендації до вивчення дисципліни “Європейські економічні комунікації”, зміст і структуру тем курсу, форми самостійної роботи, а також тестові та ситуаційні завдання, питання для самоконтролю й обговорення.

Для студентів спеціальності “Міжнародні економічні відносини”.

УДК [339.923:061.1ЄС] (072)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2021

Облік успішності за формами поточного контролю знань за двома модулями в межах академічних груп проводиться за такими видами роботи студента:

- виступи (доповіді) на семінарських заняттях;
- підготовка фіксованих виступів;
- тестування;
- письмове визначення основних міжнародних економічних категорій (глосарій);
- експрес-опитування;
- розв'язування задач;
- контрольні роботи, самостійні роботи;
- наукова робота, підготовка презентацій та ін.

Порядок проведення іспиту

3 навчальної дисципліни «Європейські економічні комунікації» проводиться семестровий іспит. Студенти отримують білет, що містить 2 теоретичні питання з дисципліни (по 10 балів), 3 тестові завдання (по 2 бали за кожну вірну відповідь – всього 6 балів), 2 творчі завдання з пройденого матеріалу (по 7 балів). Таким чином на іспиті студент може отримати 40 балів.

У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання. Аналогічно виставляються бали по творчому завданню. Після підготовки студентами конспекту відповіді відбувається його усна відповідь викладачеві. В процесі цього студентом можуть бути задані додаткові питання.

Критерії оцінювання відповідей

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне запитання, творчі та тестові питання, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови розкриття теоретичного питання білету та тестових завдань, а також творчого завдання, але містить неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Європейські економічні комунікації» є нормативною з циклу природничо-наукової підготовки для галузі знань 29 – «Міжнародні відносини». Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів з теорією та практикою регіонального співробітництва у сфері інформації та комунікації як складової європейської політики розширення та сусідства, зовнішньополітичної діяльності європейських міжурядових організацій та участі України у процесах європейської інтеграції.

Пізнання ними ролі європейських економічних комунікацій у міжнародних економічних відносинах, сучасної динаміки, особливостей регіональної та галузевої структури економічних комунікацій, а також їх впливу на конкурентоспроможність національних економік істотно сприяє вмінню приймати оптимальні рішення у веденні міжнародного бізнесу.

Вивчення курсу «Європейські економічні комунікації» базується на знанні категорій, понять, економічних законів і закономірностей, засвоєних у процесі вивчення курсів економічної теорії, мікро- та макроекономіки, міжнародної економіки, що є базовими для опанування теорії розвитку мегаекономічного рівня. Курс має такі *завдання*:

➤ вивчення процесів глобальної трансформації індустріального суспільства в інформаційне, вироблення інформаційної політики європейських держав, взаємодії політичних акторів у системі інформаційного «спілкування» в Європі;

➤ вивчення тенденцій регіонального розвитку під впливом високих (інформаційно-комунікаційних) технологій;

➤ з'ясування проблем міжурядових інформаційних відносин у Європі;

➤ вивчення стратегій і практики регіональної інформаційної політики;

- дослідження інформаційної складової європейської економіки, безпеки та зовнішньої політики;
- формування навичок використання зовнішньополітичних комунікативних технологій у процесах європейської інтеграції України;
- вивчення тенденцій глобального розвитку під впливом високих (інформаційно - комунікаційних) технологій;
- з'ясування проблем міжнародного співробітництва в галузі інформаційної безпеки та місце в ньому України;
- вивчення стратегій і практики міжнародної інформаційної безпеки;
- дослідження інформаційної складової регіональної та національної безпеки.

Розгляд комплексу питань з розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх ролі в міжнародній господарській діяльності зумовлює структуру даних методичних рекомендацій, які розроблені відповідно до програми курсу і налаштовують студентів на самостійне опанування матеріалом:

Змістовий модуль 1. Глобальне інформаційне суспільство та інформаційна безпека в МЄВ

Тема 1. Європейське інформаційне суспільство

Тема 2. Наука, знання, інновації та високі технології

як основа інформаційного суспільства в Європі

Тема 3. Економічна структура європейського інформаційного суспільства

Тема 4. Європейська інформаційна політика та європейський менеджмент

Тема 5. Європейська інформаційна безпека

Змістовий модуль 2. Європейська інформаційна індустрія та інтеграція України в європейський інформаційний простір

Тема 6. Європейські мас-медіа та європейський інформаційний бізнес

Тема 7. Європейські моделі PR і державний брендинг

Тема 8. Міжнародні інноваційні програми

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається іспит, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (іспиту) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою, бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи (презентації, розв'язання задач) при цьому набравши додатково не менше 40 балів, може отримати оцінку за іспит автоматично.

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

| <i>Рейтингова оцінка з дисципліни</i> | <i>Оцінювання в системі ECTS</i> | <i>Оцінка за національною шкалою</i> |
|---------------------------------------|----------------------------------|---|
| 90-100 | A | 5 (відмінно) |
| 80-89 | B | 4 (добре) |
| 70-79 | C | 4 (добре) |
| 60-69 | D | 3 (задовільно) |
| 50-59 | E | 3 (задовільно) |
| 35-49 | FX | 2 (незадовільно) з можливістю повторного складання |
| 1-34 | F | 2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом |

88. Поняття “міжнародна інформаційна безпека”. Типологія інформаційних загроз і моделей інформаційної безпеки.
89. Концепції національної інформаційної безпеки країн Європи.
90. Спеціальні інформаційні операції, методологія та методика їх здійснення в Європі.
91. Методологія та методика діяльності інформаційно-аналітичних центрів з проблем інформаційної безпеки.
92. Використання інформаційних озброєнь у сучасних міжнародних відносинах.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ТА ШКАЛОЮ ECTS

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю.

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – **30**; 2 модуль – **30** балів.

Студент, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 50 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати іспит з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 35 балів, він не допускається до складання іспиту.

Тема 9. Європейська інтеграція та перспективи входження України до європейського інформаційного суспільства

Тема 10. Місце і роль України в європейському та глобальному інформаційному суспільстві

Вивчення даного курсу студентами спеціальності “Міжнародна економіка” передбачає проведення лекцій, семінарських і практичних занять, консультацій, модульних контрольних робіт, тестів, а по закінченні – іспиту як однієї з форм підсумкового контролю знань студентів. Проте самостійне опанування матеріалом дисципліни є важливою формою роботи при вивченні даного курсу.

У результаті вивчення курсу студенти мають засвоїти:

- 1) зміст основних понять регіональних інформаційних відносин;
- 2) зміст концепцій та практичних програм становлення інформаційного суспільства як чинника європейської інтеграції;
- 3) практику реалізації інформаційної політики на регіональному (європейському) та національному рівнях;
- 4) практику досліджень інформаційної складової в економічній, безпековій та зовнішньополітичній діяльності;
- 5) зміст і практику інформаційної політики України у системі міжнародних відносин;
- 6) основні поняття міжнародної інформаційної безпеки;
- 7) особливості політики інформаційної безпеки України у системі європейської безпеки;
- 8) основні поняття інформаційного суспільства, роль інформаційного суспільства для забезпечення належного ступеня політичного, економічного та соціального розвитку європейських держав;
- 9) місце інформаційного суспільства у процесі формування європейського та глобального інформаційного простору.

Запропоновані методичні рекомендації спрямовані на допомогу студентові в успішному вивченні курсу та містять:

- зміст і структуру тем курсу;
- плани лекційних і практичних занять;

- питання для самоконтролю й обговорення, тестові та ситуаційні завдання;
- форми самостійної роботи (теми презентацій і доповідей);
- перелік питань, що виносяться на іспит;
- критерії оцінювання та вимоги до знань і вмінь студентів відповідно до модульно-рейтингової системи контролю знань.

Вивчення студентами курсу “Європейські економічні комунікації” сприятиме підвищенню рівня загальноосвітньої підготовки спеціалістів, розширенню обізнаності завдяки отриманню нових знань і формуванню сучасного економічного мислення.

66. Інформаційна технологія та мережеве підприємство.
67. Механізми взаємодії людини і суспільства в європейському інформаційному суспільстві.
68. Перегляд концепції національного господарства в інформаційну еру.
69. Зіткнення цивілізацій і становлення нового світопорядку.
70. Інформаційна політика і політика інформатизації.
71. Функції інформаційної політики.
72. Комунікація через комп’ютери, інституційний контроль, соціальні мережі та віртуальні суспільства.
73. Мультимедіа як символічне середовище європейського інформаційного суспільства.
74. Трансформація форми міста: інформаційне місто.
75. Соціальна теорія простору та теорія простору потоків.
76. Проблеми становлення інформаційного суспільства в Україні в контексті європейського вибору.
77. Політичні чинники формування інформаційного суспільства в Європі.
78. Участь європейських держав у Всесвітньому саміті з інформаційного суспільства.
79. Вхідження України в європейський інформаційний простір.
80. Місце України в європейському інформаційному суспільстві.
81. Прийняття рішень у сфері інформаційної політики в рамках європейських міжурядових організацій.
82. Структура європейського права інформаційної безпеки.
83. Мета і функції міжнародних організацій Європи (міжурядових, міжурядово-корпоративних, неурядових) у сфері інформаційної безпеки.
84. Основні стратегії інформаційної безпеки європейських міжурядових організацій.
85. Документи європейських організацій з питань інформаційної безпеки.
86. Доктрина ЄС з інформаційної безпеки.
87. Діяльність Міжнародного центру боротьби з цензурою – “Організації 19 статті” та її вплив на розвиток демократичних процесів в регіоні.

45. Трансформація дипломатичної діяльності у сучасних міжнародних відносинах.
46. Європейська практика використання зовнішньополітичних комунікативних технологій.
47. Європейська практика врегулювання регіональних конфліктів і використання комунікативних технологій у переговорних процесах.
48. Участь України в урегулюванні регіональних конфліктів у Європі.
49. Порівняльний аналіз соціальних систем країн європейського регіону.
50. Україна та проблеми становлення європейського та глобального інформаційного суспільства.
51. Модель інтеграції України в європейський інформаційний ринок.
52. Стратегія планування та проведення ефективної PR-кампанії державних, корпоративних та неурядових структур.
53. Теорія постіндустріального суспільства.
54. Концепція інформаційного суспільства.
55. Основні підходи до визначення інформаційного суспільства.
56. Критерії інформаційного суспільства. Теорія "постмодерніті".
57. Ідея трансформації європейського інформаційного суспільства в суспільство знань.
58. Основні елементи теорії модерніті та постмодерніті.
59. Типізація європейських суспільств і перспективи розвитку сучасного світу.
60. Проблема формування європейського інформаційного суспільства.
61. Система цінностей у європейському інформаційному суспільстві.
62. Соціальні перетворення в європейському інформаційному суспільстві.
63. Співтовариство і мораль в інформаційному суспільстві.
64. Інформаційний капітал як нове джерело багатства.
65. Горизонтальна корпорація та глобальні ділові мережі Європи.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЄВРОПЕЙСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ГЛОБАЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В МЕВ

НЕ 1.1. Європейське інформаційне суспільство

Європа і глобальне інформаційне суспільство: спільне та відмітне. Проблема інформаційного доступу й переважання відкритих систем над закритими. Інформаційне суспільство та проблеми розширення ЄС на Схід і Південь. Інформатизація України та проблеми її входження до європейського і глобального інформаційного суспільства. План дій Україна-ЄС (за напрямком «інформаційне суспільство»). Співробітництво України з Радою Європи у сфері інформаційної політики.

НЕ 1.2. Наука, знання, інновації та високі технології як основа інформаційного суспільства в Європі

Поняття інновацій та наукомістких технологій і тенденції її застосування в європейському інформаційному суспільстві. Знання – головний ресурс інформаційного суспільства Європи. Пріоритети та цінність освіти в європейському інформаційному суспільстві.

НЕ 1.3. Економічна структура європейського інформаційного суспільства

Інформаційна індустрія та економічний розвиток європейського інформаційного суспільства. Нові види економічної діяльності, пов'язані з новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями в Європі. Інформаційні наукомісткі технології та підприємства Європи.

НЕ 1.4. Європейська інформаційна політика та європейський менеджмент

Стратегії європейської зовнішньої політики. Технології аналітичного прогнозування процесів у світовій економіці. Зовнішньополітичні комунікативні технології. Поняття,

характерні риси та функції європейського менеджменту на ринку інформації та високих технологій. Інформаційна політика та політика інформатизації. Функції інформаційної політики. Європейська інтеграція: політичні й економічні аспекти діяльності європейських міжурядових організацій у сфері мас-медіа та нових комунікаційних послуг.

НЕ 1.5. Європейська інформаційна безпека

Теоретичні концепції інформаційної безпеки в міжнародних економічних відносинах. Інформаційна безпека Європи та геополітика. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки Європи. Загрози для інформаційної безпеки країн Європи. Європейська інформаційна безпека перед викликами міжнародних проблем подолання та нейтралізації організованої злочинності й тероризму. Позиція ЄС, НАТО та ОБСЄ щодо проблем регіональної інформаційної безпеки. Порівняльний аналіз стратегій національної інформаційної безпеки країн Європи. Концепції інформаційної безпеки як стратегії національної безпеки та оборони інформаційно-розвинених країн Європи. Прогнозування інформаційних конфліктів у європейському регіоні. Концепція та практика реалізації інформаційної безпеки України у системі міжнародних економічних відносин. Моніторинг наслідків інформаційних операцій НАТО в Європі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА ІНДУСТРІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

НЕ 2.1. Європейські мас-медіа та європейський інформаційний бізнес

Класифікація та структура європейської мас-медійної сфери. ЗМК як складова європейської інформаційної індустрії. Європейська інформаційна економіка. Структура європейського інформаційного ринку. Динаміка інформаційного бізнесу в Європі. Прогнозування перспектив конкурентоспроможності Європи на світовому інформаційному ринку.

24. Проблеми становлення інформаційного суспільства в Україні в контексті європейського вибору.
25. Політичні чинники формування інформаційного суспільства в Європі.
26. Електронне урядування в Європі.
27. Участь європейських держав у Всесвітньому саміті з інформаційного суспільства.
28. Входження України в європейський інформаційний простір.
29. Місце України в європейському інформаційному суспільстві.
30. Україна та проблеми становлення європейського та глобального інформаційного суспільства.
31. Спільне та відмінне у європейських програмах інформаційного суспільства.
32. Проблеми інтеграції України до європейського інформаційного суспільства.
33. Нові тенденції європейської політики у сфері інформації і комунікації.
34. Участь України у реалізації програм європейської інформаційної політики.
35. Міжнародно-правове співробітництво у сфері ІКТ і мас-медіа в європейському регіоні.
36. Необхідність адаптації інформаційного законодавства України до інформаційного законодавства Європи.
37. Критерії інформаційної безпеки Європи.
38. Інформаційні загрози для критично важливих сфер життєдіяльності європейської спільноти.
39. Класифікація та структура європейської мас-медійної сфери.
40. Вплив європейських медіагруп на зовнішню політику регіональних міжурядових організацій та країн Європейського Союзу.
41. Структура та динаміка європейського інформаційного ринку.
42. Проблема інтеграції України у європейський інформаційний ринок.
43. Європейська PR-модель державних, корпоративних і неурядових структур.
44. Європейська практика державного та корпоративного брендингу.

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Теорія постіндустріального суспільства.
2. Концепція інформаційного суспільства.
3. Основні підходи до визначення інформаційного суспільства.
4. Критерії інформаційного суспільства. Теорія "постмодерніті".
5. Ідея трансформації європейського інформаційного суспільства в суспільство знань.
6. Основні елементи теорії модерніті та постмодерніті.
7. Типізація європейських суспільств і перспективи розвитку сучасного світу.
8. Проблема формування європейського інформаційного суспільства.
9. Система цінностей у європейському інформаційному суспільстві.
10. Соціальні перетворення в європейському інформаційному суспільстві.
11. Співтовариство і мораль в інформаційному суспільстві.
12. Інформаційний капітал як нове джерело багатства.
13. Горизонтальна корпорація та глобальні ділові мережі Європи.
14. Інформаційна технологія та мережеве підприємство.
15. Механізми взаємодії людини і суспільства в європейському інформаційному суспільстві.
16. Перегляд концепції національного господарства в інформаційну еру.
17. Зіткнення цивілізацій і становлення нового світопорядку.
18. Інформаційна політика і політика інформатизації.
19. Функції інформаційної політики.
20. Комунікація через комп'ютери, інституційний контроль, соціальні мережі та віртуальні суспільства.
21. Мультимедіа як символічне середовище європейського інформаційного суспільства.
22. Трансформація форми міста: інформаційне місто.
23. Соціальна теорія простору та теорія простору потоків.

НЕ 2.2. Європейські моделі PR і державний брендинг

Основні завдання PR-діяльності держави. Стратегія PR у зовнішній політиці та зовнішньоекономічній діяльності держав. Європейська модель PR. PR-модель державних, корпоративних і неурядових структур. Політика та програми формування та підтримання іміджу державних, корпоративних і неурядових інституцій. Практика проведення ефективних PR-кампаній у Європі. Основні поняття брендинга як складової PR-технології. Історія, теорія та практика використання технологій брендинга у PR-діяльності. Регіональний та національний рівні брендинга. Специфіка державного та корпоративного брендинга. Державний брендинг як чинник зовнішньої політики. Стратегія державного брендинга України. Брендингові кампанії ТНК у Європі.

НЕ 2.3. Міжнародні інноваційні програми

Суть, основні риси та реалізація європейських інноваційних програм у контексті створення єдиного наукового європейського простору. Інфраструктура забезпечення виконання міжнародних науково-технічних програм. Сучасні стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку в країнах ЄС. Реалізація спільних інноваційних програм Україна-ЄС як фактор євроінтеграції України.

НЕ 2.4. Європейська інтеграція та перспективи входження України до європейського інформаційного суспільства

Європейський вибір України та європейський вимір глобалізації. Інформаційне забезпечення європейської інтеграції України та становлення інформаційного суспільства в Україні: роль засобів масової інформації та комунікації. PR-підтримка європейської інтеграції та роль державних інституцій. Формування іміджу ЄС і країн євроінтеграційного процесу в Україні. Інтеграція України в європейський інформаційний простір і медіабізнес. Структурні трансформації української медіаіндустрії в контексті європейської інтеграції.

НЕ 2.5. Місце та роль України в європейському та глобальному інформаційному суспільстві

Взаємозв'язок і співвідношення глобального та національного розвитку. Проблеми глобального розвитку та стратегії входження України в глобалізаційні економічні процеси. Діяльність світових інформаційних агенцій в Україні. Українські інформаційні агенції в європейському інформаційному просторі.

ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМ 1. ГЛОБАЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В МЕВ

НЕ 1.1. Європейське інформаційне суспільство

1. Суть глобалізації в сучасних умовах
2. Інформаційне суспільство: основні риси, ознаки, переваги та недоліки
3. Напрямки та форми економічної інтеграції
4. Інформатизація України

НЕ 1.2. Наука, знання, інновації та високі технології як основа інформаційного суспільства в Європі

1. Поняття інновацій та наукомістких технологій
2. Основні риси та причини створення єдиного наукового європейського простору
3. Пріоритети та цінність знань і освіти

НЕ 1.3. Економічна структура європейського інформаційного суспільства

1. Поняття інформаційного бізнесу
2. Форми, напрямки та види інформаційної індустрії
3. Інформаційні наукомісткі технології та підприємства Європи

Отже, успішне входження мусульманської Туреччини в ЄС не тільки створить прецедент економічного та політичного процвітання ісламської держави, але й призведе до налагоджування діалогу між західною та східною цивілізаціями у глобальному аспекті.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Чого найбільше бояться європейці, коли мова йде про вступ до ЄС нових членів? Чи всі їх побоювання справедливі?
2. Що отримає ЄС від вступу Туреччини до його складу? Чи вигідне таке розширення для Союзу?
3. Які умови має виконати Туреччина, щоб стати членом ЄС?
4. Проаналізуйте, чому Туреччина є претендентом до вступу до ЄС доволі довго, але досі невідомо, коли цей вступ відбудеться.
5. Які проблеми Туреччині вдалося подолати, а які ні?
6. У чому Ви вбачаєте основні вигоди та негативні наслідки від вступу Туреччини в ЄС для обох сторін?
7. Яка роль «Кіпрського питання» у євроінтеграції Туреччини?
8. Якими Ви бачите наступні кроки сторін на цьому шляху?

лібералізації, надмірний вплив армії на внутрішнє життя країни, сильна корупційна складова, небезпека виникнення регіонального й міжконфесійного розколу внаслідок демократизації суспільства зверху.

До зовнішніх факторів, що обтяжують прийняття Туреччини в ЄС, відносяться: ротація політичного керівництва європейських держав з погано передбачуваною реакцією на хід переговорів з Анкарою, перспектива різкого зростання ісламського впливу в Євросоюзі, диспропорції між потенційною політичною значимістю Туреччини в органах Європейського Союзу та її економічним внеском, вихід ЄС безпосередньо на межі гарячих точок Близького й Середнього Сходу й Кавказу.

У соціально-економічній сфері на підсумок переговорів Брюсселя й Анкари може негативно позначитися швидке зростання ксенофобських настроїв у «старих» країнах ЄС унаслідок деформації ринку праці ЄС «дешевими» міграційними потоками й перспектива високих фінансових витрат Євросоюзу на підтягування турецької економіки до стандартів ефективності Загального ринку.

Одночасно з початком переговорів з Туреччиною про вступ офіційні представники співтовариства виступили з попередженням про строки переговорів (вони мали тривати, як мінімум, до 2014 р., тобто до того часу, доки не набудуть сили багаторічні фінансові рамки Євросоюзу, які діятимуть з 2014 р.), а також з приводу відсутності гарантій позитивного закінчення переговорів. У цій ситуації фахівці Deutsche Bank прорахували три ймовірних сценарії розвитку турецької економіки до 2020 р.

Перший, найбільш оптимістичний, сценарій передбачає успішний розвиток переговорного процесу, протягом якого буде досягнена лібералізація ринку праці в Туреччині. Другий сценарій передбачає повернення до половинчастих заходів 1990-х рр., що загрожують згоранням багатьох необхідних реформ, розквітом корупції й економічної нестабільності. Третій, найбільш песимістичний, означає руйнування планів Туреччини на вступ до ЄС і падіння країни на позиції ісламського фундаменталізму. Темпи приросту ВВП за всіма трьома сценаріями оцінюються відповідно в 4,1; 3,1 та 1,9% на рік.

НЕ 1.4. Європейська інформаційна політика та європейський менеджмент

1. Стратегії європейської зовнішньої політики
2. Поняття, характерні риси та функції європейського менеджменту на ринку інформації та високих технологій
3. Суть і функції інформаційної політики

НЕ 1.5. Європейська інформаційна безпека

1. Теоретичні концепції інформаційної безпеки в МЄВ
2. Інформаційна безпека Європи
3. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки Європи
4. Стратегії національної інформаційної безпеки

ЗМ 2. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА ІНДУСТРІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

НЕ 2.1. Європейські мас-медіа та європейський інформаційний бізнес

1. Класифікація та структура європейської мас-медійної сфери
2. Поняття європейської інформаційної економіки
3. Основні елементи європейського інформаційного ринку

НЕ 2.2. Європейські моделі PR і державний брендинг

1. Суть і основні завдання PR-діяльності держави
2. Європейська модель PR
3. Основні поняття брендинга як складової PR-технології
4. Види та стратегії брендинга

НЕ 2.3. Міжнародні інноваційні програми

1. Суть і основні риси європейських інноваційних програм
2. Інфраструктура забезпечення виконання міжнародних науково-технічних програм
3. Сучасні стратегії інноваційного розвитку в країнах ЄС

НЕ 2.4. Європейська інтеграція та перспективи входження України до європейського інформаційного суспільства

1. Євроінтеграція України: переваги та недоліки
2. Інформаційне забезпечення європейської інтеграції України
3. Інтеграція України в європейський інформаційний простір і медіа-бізнес

НЕ 2.5. Місце і роль України в європейському та глобальному інформаційному суспільстві

1. Взаємозв'язок глобального і національного розвитку
2. Стратегії входження України у глобалізаційні економічні процеси
3. Функціонування світових та українських інформаційних агенцій

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття носять практичний характер, хоч спрямовані на поглиблення вивчення теоретичного матеріалу. Їх мета – підвищення пізнавальної активності студентів, їх інтелектуального рівня у процесі обговорення проблемних питань теми семінару та дискусій, створення умов для формування у них наукового світогляду, вміння висловлювати власні думки та судження й аргументовано на науковій основі відстоювати їх, а також мають сприяти розвитку логічного мислення, систематизації наукових знань, утвердженню життєвої позиції, вихованню толерантності та підвищенню загальнокультурного та професійного рівня студентів.

Цілі практичних занять такі:

- закріпити та поглибити знання з теоретичного матеріалу курсу;
- набути умінь і навичок застосовувати теоретичні положення курсу для розв'язання конкретних навчальних задач з проекцією на перспективу;

впливу поблизу своїх кордонів. У цілому, перспективи вступу Туреччини до ЄС у недалекому майбутньому можуть бути сприятливими, але це залежить від великої кількості внутрішніх і зовнішніх факторів.

До внутрішніх факторів належить, насамперед, здатність Туреччини демократизувати свою політичну систему в напрямку європейської моделі. Рівновелика роль у західній триєдиній структурі влади (виконавча, законодавча й судова) не властива політичним традиціям Туреччини. Підготовка до вступу в Євросоюз вимагає серйозних реформ із метою перетворення внутрішньополітичної ситуації в країні на більш передбачувану, відкриту відносно всіх представників свого суспільства, більш розташовану до переоцінки власної історії. Крім того, подальші реформи у сфері економіки повинні сприяти її реструктуризації й більш повному відкриттю глобальному ринку. Максимально можлива приватизація держсектора й скорочення адміністративного тиску влади на економіку також є необхідною складовою руху до західної моделі. Більше того, навчання турецької молоді в європейських вузах буде закріплювати світську ментальність правлячої еліти.

З погляду зовнішніх факторів, шанси Туреччини на прийняття в ЄС також можуть зростати. Досить значний політичний лобізм з боку США, які прагнуть мати «вірного» союзника в дуже неспокійному, але вкрай важливому сировинному регіоні світу. Євросоюз у випадку прийняття Туреччини різко збільшує свій політичний потенціал за рахунок зростання військової потужності та впливу в ісламському світі. Крім того, ЄС одержує можливість поліпшити демографічну ситуацію в Європі, геополітично проникнути в найважливіший регіон поставок енергоресурсів, збільшити ринки збуту й сфери вкладення капіталу.

Причини, що стримують перспективи прийняття Туреччини в ЄС, також продиктовані набором внутрішніх і зовнішніх факторів. До гальмуючих внутрішніх факторів належать: занадто повільний процес політичної демократизації, відсутність інформаційної відкритості й свободи слова, недостатньо ефективні реформи у сфері економічної

зайнятості в агропромисловому комплексі Туреччини до прийнятного рівня в 2-2,5 млн. осіб викличе в країні справжню соціальну катастрофу.

Якщо населення Туреччини і в подальшому зростатиме теперішніми темпами, то вже скоро вона буде набагато чисельнішою від будь-якої країни Євросоюзу. А це означає, що за умови збереження сучасного принципу розподілу голосів в інститутах ЄС, Туреччина після вступу до співтовариства відразу стане його найвпливовішим і одночасно найбіднішим членом. Неймовірно, щоб така перспектива була прийнятною для теперішніх лідерів Європейського Союзу. Критики прийняття Туреччини стверджують, що нинішній бюджет ЄС не впорається з потребами настільки численного й порівняно небагатого населення. Жителі Європи побоюються, що нерівномірний економічний розвиток і вільний оборот турецьких товарів, послуг, капіталів і робочої сили негативно вплинуть на економіку їх країн, відносно погіршення економічного становища в Туреччині приведе до значного зростання потоку емігрантів і скорочення кількості іммігрантів.

Найбільш активні супротивники прийняття Туреччини в ЄС – Австрія, Угорщина, Данія, Люксембург і Франція. Населення країн зі значним мусульманським прошарком – Франції, Німеччини й Австрії – налаштоване найбільш негативно в питанні прийняття Туреччини. Копенгаген проти вступу Туреччини через педантичність відносно дотримання турецькими владою прав людини. А ось, Італія - найбільш переконаний прихильник вступу Туреччини до Євросоюзу. Великобританія й Португалія також виступають за прийняття Туреччини, закликаючи ЄС виконати взяті на себе зобов'язання.

У політичному плані сам факт початку переговорів Брюсселя з Анкарою впливає на весь Чорноморський регіон, закріплюючи його все більшу відірваність від Росії та підтримуваних нею інтеграційних проектів. З іншого боку, РФ зацікавлена в тому, щоб Туреччина відповідала західноєвропейським економічним стандартам. Більше того, зближення Туреччини з Європою вигідно Росії, яка не зацікавлена в радикалізації турецького ісламу й посиленні його

- розвиток цих умінь і навичок для виконання практичних завдань їх майбутньої професійної діяльності;
- ознайомити з інформаційно-довідковою літературою та нормативними документами;
- навчити користуватися бібліографічними посібниками та словниками;
- навчити чітко, точно, лаконічно та стилістично правильно формулювати свої думки.

Якісна підготовка до заняття передбачає:

- 1) ознайомлення студентів з планами та питаннями семінару;
- 2) опрацювання конспектів лекцій, підручників, навчальних посібників, монографій, статей у періодичних виданнях та електронних джерел;
- 3) обмірковування відповідей на дискусійні питання та розв'язків ситуацій.
- 4) підготовку запитань для викладача, які б дозволили поглибити знання студентів у темі, яка виноситься на семінар.

До основних форм контролю рівня опрацювання теоретичного та практичного матеріалу на семінарі належать такі:

- **тестове опитування** (у розрахунку по 0,3 бали за кожний правильно розв'язаний тест – загальна сума балів за тести з кожної теми складає 3 бали; тестові завдання додаються);
- **виступи**, мета яких перевірити рівень засвоєння студентом теоретичного матеріалу; виступи оцінюються до 3-4 балів;
- **участь у дискусіях** повинна показати не тільки ступінь засвоєння теоретичного матеріалу, але і вміння студентом логічно мислити, застосовувати набуті теоретичні знання до практичних ситуацій, а також засвідчує загальну обізнаність студента із проблемної тематики; загальна кількість балів за обговорення дискусійного питання складає до 3-4 балів;
- **фіксовані виступи, доповіді** – є важливим доповнюючим і поглиблюючим елементом самостійної підготовки студента, який оцінюється до 5-7 балів залежно від

повноти розкриття теми, наповнення сучасною інформацією, вільне володіння студентом текстом доповіді або фіксованого виступу;

- доповнення, які оцінюються в сумі до 2-3 балів;

- виконання **індивідуальних науково-дослідних завдань** – спрямоване на закріплення студентом теоретичних і практичних знань, отриманих з конкретної теми, вміле їх застосування для науково-пошукової роботи і реалізації творчих здібностей з метою досягнення мети ІНДЗ; загальна сума балів на ІНДЗ становить до 10 балів.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМ 1. ГЛОБАЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В МЕВ

НЕ 1.1. Європейське інформаційне суспільство

1. Європа та глобальне інформаційне суспільство: спільне та відмітне.
2. Мовні бар'єри та шляхи їх подолання.
3. Інформаційне суспільство та проблеми розширення ЄС на Схід і Південь.
4. План дій Україна-ЄС (за напрямком «інформаційне суспільство»). Співробітництво України з Радою Європи у сфері інформаційної політики.

НЕ 1.2. Наука, знання, інновації та високі технології як основа інформаційного суспільства в Європі

1. Поняття наукомістких технологій і тенденції їх застосування в європейському інформаційному суспільстві.
2. Знання - головний ресурс інформаційного суспільства Європи.
3. Пріоритети та цінність освіти в європейському інформаційному суспільстві.

дискусій з ЄС, а повинна обговорюватися між двома суверенними державами острова – Республікою Кіпр і Турецькою Республікою Північного Кіпру. З іншого боку, противники прийняття Туреччини в ЄС наводять факти порушення прав курдів з метою гальмування переговорного процесу. В ЄС є обмеження на отримання енергоносіїв з однієї країни. Сьогодні ж більше двох третин газу, що споживається Туреччиною, постачає Росія, а турецька сторона має обмежені можливості диверсифікації постачань газу.

Але Туреччина позиціонує свою територію як надійний транзитний коридор, здатний транспортувати в Європу як російський, так і неросійський газ у випадку кризи з поставками. Мета Анкари – зробити Туреччину регіональним енергетичним вузлом, тобто покупцем каспійського газу, який вона буде потім перепродувати європейським споживачам. Якщо Туреччина вступить до Шенгенської зони раніше, ніж про це зможе домовитися Росія, то кількість російських туристів, яких Туреччина приваблює саме зручним візовим режимом, – а це досить серйозна стаття доходів в турецькому бюджеті – значно скоротиться.

Не меншою проблемою для Туреччини є її власне сільське господарство, де зайнято 36% працездатного населення країни (тобто 8 млн. осіб), але яке на сьогодні виробляє всього 12% національного ВВП. Між тим у всьому Європейському Союзі у сфері сільськогосподарського виробництва зайняті лише 6,5 млн. осіб, тобто майже на 20% менше, ніж у самій Туреччині. За такої структури національної економіки та за умови збереження сучасних принципів загальної сільськогосподарської політики ЄС Брюссель, у випадку вступу Туреччини до Союзу, витратитиме на надання дотацій її аграрному сектору 11,3 млрд. євро щороку, що перевищує суму аналогічних витрат на підтримку сільського господарства в 10 країнах, що приєдналися до Євросоюзу 2004 р. Важко уявити, що країни-члени ЄС з розвиненим аграрним виробництвом (зокрема Франція, Іспанія, Італія, Греція, Польща), погодяться на те, щоб майже чверть усіх витрат на сільське господарство споживали турецькі аграрії. Крім того, радикальне скорочення

правової системи і, як наслідок, вийшла в реальні лідери в Чорноморському регіоні та на Близькому Сході.

Крім того, в цей період Анкара реалізувала з ЄС зону вільної торгівлі та митний союз з промислових товарів. Такою глибокою економічною інтеграцією з Євросоюзом можуть похвалитися лише ті держави, що входять до складу Європейського економічного простору (Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн), або «європейські малюки» - Андорра й Сан-Марино. Однак, незважаючи на прогрес, турецькі стандарти все ще далекі від середньоєвропейських. Разом з тим Туреччина найбільш проблемний кандидат на вступ до ЄС – сильна в політичному й економічному сенсі близькосхідна держава, що завзято й послідовно домагається прийняття в організацію.

Водночас Туреччина своїм потенційним прийняттям кидає глобальний виклик самій ідеї Єдиної Європи. Туреччина важлива для ЄС, у першу чергу, як потенційний субрегіональний економічний лідер і опора стабільності на геополітичному «перехресті» Європи, Близького Сходу й «південного пояса» СНД. Туреччина фактично є провідною військовою державою на стику Європи й Близького Сходу.

Значення Туреччини як стратегічного партнера ЄС буде тільки зростати через прагнення Європи одержати доступ до нових ринків і джерел сировини на Близькому Сході й у Центральній Азії. Продовження переговорів про вступ є для Анкари стимулом перетворення в життя початих реформ і вжиття заходів, націлених на повномасштабну відповідність правовим нормам ЄС. Проте спосіб життя, культура спілкування, традиції, трудова етика й принципи соціального життя турецького населення сильно відрізняються від європейських. Значна частина жителів Туреччини зорієнтована традиційно по-східному, в них відсутня довіра до Європи. Брюссель і Анкара під час переговорів про вступ мають розв'язати цілий вузол проблем.

Першочергова вимога Євросоюзу полягає в тому, що Туреччина повинна відкрити свої порти й аеропорти для вантажів і пасажирів із грецької частини Кіпру. Офіційна Анкара підкреслює, що кіпрська проблема не є предметом двосторонніх

НЕ 1.3. Економічна структура європейського інформаційного суспільства

1. Поняття «інформаційна економіка». Тенденції розвитку інформаційної індустрії в Європі.
2. Зміна природи власності в європейському інформаційному суспільстві.
3. Нова організація праці та форм зайнятості в європейському інформаційному суспільстві.

НЕ 1.4. Європейська інформаційна політика та європейський менеджмент

1. Інформаційна політика та політика інформатизації.
2. Функції інформаційної політики.
3. Комунікація через комп'ютери, інституційний контроль, соціальні мережі та віртуальні суспільства.
4. Особливості європейського менеджменту.

НЕ 1.5. Європейська інформаційна безпека

1. Концепції інформаційної безпеки як стратегії національної безпеки й оборони інформаційно розвинених країн Європи.
2. Прогнозування глобальних інформаційних конфліктів у європейському регіоні.
3. Сучасні інформаційні загрози (кібер, медіа та психотероризм, інформаційна злочинність).
4. Типологія інформаційних озброєнь. Спеціальні інформаційні операції: методика та методологія здійснення.
5. Аналіз впливу спеціальних інформаційних операцій на європейський регіон.
6. Аналіз стратегій національної інформаційної безпеки країн Європи.
7. Концепція та практика реалізації інформаційної безпеки України у системі міжнародних відносин.
8. Інформаційні операції НАТО під час Балканського конфлікту.

9. Структура інформаційних операцій, методика та методологія здійснення.
10. Моніторинг наслідків інформаційних операцій НАТО в Європі.

ЗМ 2. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА ІНДУСТРІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

НЕ 2.1. Європейські мас-медіа та європейський інформаційний бізнес

1. Класифікація і структура європейської мас-медійної сфери.
2. ЗМІК як складова європейської інформаційної індустрії.
3. Динаміка інформаційного бізнесу в Європі.
4. Прогнозування перспектив конкурентоспроможності Європи на світовому інформаційному ринку.

НЕ 2.2. Європейські моделі PR і державний брендинг

5. Стратегія PR у зовнішній політиці та зовнішньоекономічній діяльності держав.
6. PR-модель державних, корпоративних і неурядових структур. Політика, програми формування та підтримання іміджу державних, корпоративних і неурядових інституцій.
7. Практика проведення ефективних PR-кампаній у Європі.
8. Історія, теорія та практика використання технологій брендинга у PR-діяльності.
9. Стратегія державного брендинга України.
10. Брендингові кампанії ТНК у Європі.

НЕ 2.3. Міжнародні інноваційні програми

4. Суть і основні риси європейських інноваційних програм (EUREKA, ERA, COST).
5. Реалізація європейських інноваційних програм у контексті створення єдиного наукового європейського простору.

Данія й Австрія. Крім того, у Великобританії «Фабія» тричі вдоволювалася спеціального призу за оптимальне співвідношення ціни і якості. Отже, Чехія в Євросоюзі зайняла гідне місце. Глави держав і урядів регулярно вибирають Прагу місцем проведення своїх зустрічей, туристів приваблює дешевий відпочинок і безліч визнаних пам'яток, самі ж чехи пов'язують приєднання до об'єднаної Європи із серйозними змінами на краще.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Назвіть основні відмітні риси країн-членів ЄС.
2. Чим виділяється Чехія серед інших країн ЄС?
3. Які переваги отримала Чехія після приєднання до Євросоюзу?

Ситуаційне завдання 20 «Перспективи вступу Туреччини до ЄС»

Як свідчить економічна історія, після вступу до ЄС такі бідні країни, як Ірландія, Греція та Португалія, зробили великий стрибок у своєму розвитку, прагнучи досягти й перевищити середні показники старіших членів Євросоюзу. Подібний економічний прогрес тривалий час пояснювався виходом на загальний ринок, а також щедрою фінансовою допомогою з боку Брюсселю.

Однак тепер фахівці стверджують, що значно більше значення має проведення реформ, необхідних для початку переговорів про вступ до ЄС. Саме приклад Туреччини найбільш переконливий з усіх точок зору. Як відомо, на подолання першого, попереднього етапу вступу до ЄС (від відкриття Європейської перспективи до початку переговорів про вступ) Туреччина витратила повних 42 роки. Але помилково стверджувати, що ці 42 роки – втрачений для Туреччини час. Скоріше, навпаки: за ці десятиріччя Туреччина радикально змінилася. Крім комфортних готелів на березі Середземного моря, респектабельних бізнес-центрів у Стамбулі та Анкарі, вона досягла успіхів у боротьбі з корупцією, отримала серйозні західні інвестиції в економіку країни, здійснила «європеїзацію»

період після Другої світової війни в Італії змінилася максимальна кількість урядів, а Польща випередила інші країни за рівнем безробіття.

Литва має найбільше зростання валового продукту, а Італія найбільший дефіцит бюджету. Австрія найкраще опікується про навколишнє середовище, а Іспанія має найвищу тривалість життя. У Швеції найнижча смертність немовлят, а в Британії найбільш безпечна їзда на дорогах. Антиподом британців є Латвія, що має до того ж найнижчу народжуваність. Угорщина обійшла всіх по кількості інфарктів на 1000 жителів.

Чехія має найбільш густу мережу залізниць (12 км / 100 км²) і доріг, позначених як туристичні дороги (близько 5 км / 10 км²). Чехія розділяє з Італією першість у дефіциті бюджету, але при цьому має максимальну кількість іноземних інвестицій в автомобільну промисловість країни. Чехія займає гідне місце з відкритості економіки й одне з лідируючих місць за рівнем медичного обслуговування населення. Незважаючи на те, що кожний чех випиває за рік пива більше, ніж будь-який інший житель об'єднаної Європи, це не заважає йому будувати краще від інших: Чехія входить у групу лідерів за кількістю окремих квартир і будинків, що припадають на 1000 жителів. Цей показник дорівнює 427, тобто майже на кожні дві людини (чоловік і дружина) припадає окрема квартира або свій будинок.

Чехи прагнуть жити не гірше, ніж інші жителі Європи. Вони багато подорожують, люблять театр і обожнюють розважальні програми. Улюбленим місцем відпочинку, за статистикою, є Хорватія. Більше двох відсотків усіх проживаючих у країні – іноземці. Привертає увагу той факт, що ціни на споживчі товари в Чехії в середньому майже у два рази нижчі, ніж середні ціни в «старих» країнах Євросоюзу, й на 18% нижчі, ніж у «нових». Дуже часто кількість машин у родині визначається кількістю працюючих. Машини купуються найрізноманітніші, але найбільшим визнанням користуються машини чеського виробництва, зокрема «Фабія Седан» і «Фабія Комбі». В останні роки ці моделі були багаторазово визнані найбезпечнішими у своєму класі легкових автомобілів у багатьох країнах світу, серед яких Німеччина, Великобританія,

6. Сучасні стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку в країнах ЄС.
7. Реалізація спільних інноваційних програм Україна-ЄС як фактор євроінтеграції України.

НЕ 2.4. Європейська інтеграція та перспективи входження України до європейського інформаційного суспільства

1. Інформаційне забезпечення становлення інформаційного суспільства в Україні: роль засобів масової інформації та комунікації.
2. Медійне розмаїття в добу глобалізації. Моделі суспільного телерадіомовлення.
3. Інтеграція України у європейський інформаційний простір.

НЕ 2.5. Місце та роль України в європейському та глобальному інформаційному суспільстві

1. Взаємозв'язок і співвідношення глобального та національного розвитку.
2. Проблеми глобального розвитку.
3. Стратегії входження України у глобалізаційні процеси.

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів – це форма навчального процесу у ВНЗ, що є основним засобом володіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Вона полягає в опрацюванні теоретичного матеріалу за темами дисципліни з використанням конспекту лекцій та опрацювання літературних джерел. Закріплення теоретичного матеріалу здійснюється шляхом розв'язання завдань на практичних заняттях та самостійно в позааудиторний час.

Зміст самостійної роботи визначається робочою програмою навчальної дисципліни і передбачає:

- опрацювання окремих пунктів навчальних елементів (тем), які виносяться на самостійне вивчення (перелік питань для самостійного вивчення додається);

- поглиблене вивчення теоретичного матеріалу (підготовка до лекційних і практичних занять);

- підготовку до комп'ютерного або письмового тестування (рубіжного контролю до кожного змістового модуля);

- підготовку доповідей (фіксованих виступів, презентацій, перелік яких додається) для поглибленого вивчення окремих навчальних елементів;

- виконання ІНДЗ, тематика яких наводиться;

- підготовку до контрольних робіт (з кожного навчального елементу);

- опрацювання завдань, визначених програмою на домашнє самостійне опрацювання;

- відвідування індивідуальних або групових консультацій.

Самостійна робота студентів оцінюється під час поточного, рубіжного та підсумкового контролю.

Поточний контроль та оцінювання самостійної роботи студентів передбачає можливість отримання балів шляхом їх опитування засвоєного відповідного теоретичного матеріалу на лекційних і практичних заняттях у вигляді виступів, метою яких є перевірка рівня засвоєння студентом теоретичного матеріалу, шляхом тестування й обговорення проблемних питань у дискусійному порядку з метою визначення вміння студентом логічно мислити, застосовувати набуті теоретичні знання до практичних ситуацій, а також виявлення загальної обізнаності студента із проблемної тематики.

Важливим елементом перевірки самостійної роботи студента є виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, спрямоване на закріплення студентом теоретичних і практичних знань, отриманих з конкретної теми, вмиле їх застосування для науково-пошукової роботи та реалізації творчих здібностей з метою досягнення мети ІНДЗ.

Брюссель не втрачає нагоди поставити в приклад іншим європейським економікам. Зараз прем'єр-міністр Португалії обіцяє провести ті реформи, гроші на які його країна регулярно отримувала з 1986 р. Правда, тепер їх проводити значно складніше: економіка знаходиться на спаді, та й щедрі брюссельські фонди будуть спрямовуватися вже не стільки до Португалії, скільки до бідніших країн Центральної та Східної Європи. Значно важливіше в даному випадку зрозуміти, що уряди постсоціалістичних країн – нових членів ЄС теж можуть, в погоні за симпатіями вічно незадоволеного електорату, вирішувати поточні проблеми, не ставлячи перед собою стратегічні завдання.

Запитання для обговорення:

1. Назвіть основні відмінності між португальським та іспанським підходами до використання фінансових ресурсів ЄС.

2. Як можна уникнути зловживання коштами, які ЄС надає країнам-членам для фінансування інфраструктури?

3. Які небезпеки загрожують Євросоюзу у випадку приєднання до нього країн Центральної та Східної Європи?

Ситуаційне завдання 19 «Відмінні риси країн-членів Євросоюзу»

Як зауважує відомий журнал «Profit», кожна держава Євросоюзу має свою відмітну рису, властиву винятково їй одній. Наприклад, Бельгія має найбільш густу мережу автомобільних доріг, а Голландія – найбільш потужну мережу міжнародних автобанів. Данія виробляє найбільшу кількість м'яса на одного жителя своєї країни, а Португалія виробляє більше від інших країн не тільки Євросоюзу, але й світу, пробки, у тому числі для закриття пляшок. Німеччина має найбільшу чисельність населення, а у Фінляндії більше, ніж в інших країнах, людей з вищою освітою. Франція тримає першість по кількості туристів, що відвідують цю країну, а Іспанія має найбільший прибуток від туристів. В Ірландії буквально біжать “молочні ріки”, а Голландія перевершила всіх по кількості експортованого пива. Кіпр і Мальта мають найнижчу ставку ПДВ, а Греція має найвищий відсоток відрахувань з бюджету на оборону країни. За

Ситуаційне завдання 18 «Уроки Брюссельської арифметики»

В 2004 р., під час вступу до ЄС десяти нових членів, прибічники розширення неодноразово наводили приклади Іспанії та Португалії, яким фінансова допомога Брюсселю дозволила досягти значного економічного прогресу. Якщо досвід Іспанії новим членам ЄС дійсно слід переймати, то у випадку з Португалією більш корисно вчитися на її помилках.

На момент вступу до ЄС, ці дві країни мали багато спільного не тільки з географічної точки зору: дуже бідні країни (на крайній межі за мірками ЄС), які ще не повністю прийшли до тями від наслідків диктаторських режимів, з незбалансованою економікою. Отримавши фінансову допомогу з Брюсселю, Іспанія та Португалія, відповідно до азбуки економічного процвітання, почали витратити на будівництво доріг, модернізацію портів, тобто на інфраструктуру. Португальці на ці цілі витрачали 90% всіх брюссельських грошей, іспанці – 70%. При цьому зараз іспанська інфраструктура визнана «першокласною», а ось португальська потребує чергової оптимізації. Як показав більш детальний аналіз, в Португалії гроші на вирішення транспортних проблем виділялися непередумано, в основному під тиском місцевих жителів, які вимагали прокладання нової дороги до свого міста або селища. В результаті зараз дефіцит її бюджету оцінюється в 6-7% ВВП, а зарплати держслужбовців складають 15% ВВП.

В Іспанії ж спочатку була розроблена стратегія розвитку національної інфраструктури, мета якої – пов'язати бідний південь із заможним столичним регіоном, а також інтегрувати іспанську транспортну систему в загальноєвропейську. Успішне вирішення цих завдань створило передумови для розширення багатьох видів бізнесу у бідній Андалузії, основною перевагою якої була дешева робоча сила. Це, в свою чергу, залучило значні інвестиції, що й послужило основою для стабільного економічного зростання.

Паралельно йшло скорочення державного сектору. Після вступу до ЄС Португалія вже двічі опинялася під загрозою санкцій за порушення фіскальної дисципліни, тоді як Іспанію

Доповнюючим і поглиблюючим елементом виявлення рівня самостійної підготовки студента є фіксовані виступи, доповіді, які оцінюються залежно від повноти розкриття теми, наповнення сучасною інформацією, вільне володіння студентом текстом доповіді або фіксованого виступу.

ЗАВДАННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗМІСТУ

1. Охарактеризуйте урядові та спільноєвропейські програми заохочення інновацій: "Електронна Європа": E-Commerce, E-Governance etc. "Інформаційне суспільство для всіх" (на прикладі "e-Europe 2002: An Information Society for All, European Draft Action Plan", Бухарестської декларації, Плану дій ЄС та WSIS).
2. Визначте особливості нормативно-правового регулювання телекомунікацій та Інтернет в ЄС та визначити принципи захисту прав інтелектуальної власності.
3. Проаналізуйте інформаційну політику європейських міжурядових організацій - Ради Європи та ЄС (2000-2005pp.) та План дій Європи у контексті WSIS.
4. Висвітліть стратегію європейської інформаційної безпеки в XXI ст. і типологію загроз для критично важливих сфер життєдіяльності європейської спільноти (технологічне відставання у сфері ІКТ, ксенофобія, проблема європейської ідентичності, бізнес-розвідка тощо).
5. Дослідіть програмні документи ЄС з інформаційної безпеки. Визначте критерії співробітництва України та ЄС у сфері інформаційної безпеки.
6. Проаналізуйте позитивні та негативні наслідки проведення інформаційних операцій НАТО на Балканах.
7. Висвітліть позицію ООН з правового регулювання міжнародного співробітництва у сфері міжнародної інформаційної безпеки, з'ясуйте проблеми щодо ухвалення підсумкових документів.
8. Охарактеризуйте проблему боротьби з інформаційним

- тероризмом і кіберзлочинністю у сучасних міжнародних відносинах, визначте основні документи європейського інформаційного права з цієї проблеми.
9. Поясніть моделі міжнародної інформаційної безпеки на конкретних прикладах.
 10. Запропонуйте власну розробку моделі інформаційної безпеки Європи.
 11. Оцініть проект Концепції інформаційної безпеки України.
 12. Визначте проблеми ухвалення концепції інформаційної безпеки України в рамках Верховної Ради.
 13. Проаналізуйте асиметричні виклики глобалізації ІКТ для європейської безпеки.
 14. Підготуйте аналітичні довідки з проблем європейської інформаційної безпеки.
 15. Визначте спеціальні інформаційні операції в європейському регіоні: визначте ефективність технологічного, пропагандистського та психологічного впливу на міжнародні відносини.
 16. Визначте нові інформаційні загрози „медіа“, „кібер“ – і „психотероризм“ у системі європейської безпеки.
 17. Проаналізуйте дослідження європейського інституту інформаційної безпеки.
 18. Розкрийте структуру мас-медійної сфери Європи, визначте проблеми концентрації медіа в європейському регіоні.
 19. Запропонуйте ефективну стратегію інтеграції України в європейський інформаційний простір.
 20. Охарактеризуйте європейський інформаційний ринок і провідні галузі європейського інформаційного бізнесу.
 21. Визначте перспективи міжнародної конкуренції Європи в інформаційному секторі світового господарства.
 22. Дайте характеристику європейському досвіду діяльності PR-структур у державних, корпоративних і неурядових інституціях.
 23. Проаналізуйте роботу відділів по зв'язках з громадськістю в державних установах.

- торгівля – передбачає значніше відкриття європейського ринку відповідно до принципів СОТ і стандартів ЄС;

- юстиція та внутрішні справи – передбачає співробітництво в галузі міграції, надання притулку, візової політики, заходи щодо боротьби з глобальними загрозами безпеки, відмиванням грошей, а також фінансовими й економічними злочинами; здійсненні конкретних кроків по зміцненню судової системи й розширенню співробітництва між поліцейськими й судовими органами, у тому числі в області сімейного права, та співробітництво між Європолом і Євроюстом.

Відправною точкою Планів дій є загальний набір питань, які відповідають цілям ЄПС та залежать від конкретних обставин: географічного місця розташування країни; політичної й економічної ситуації; відносини з Європейським Союзом і сусідніми країнами; програм реформ (у відповідних випадках) тощо. Плани Дій спираються на взаємну прихильність загальним цінностям ЄС у сфері верховенства закону, належного управління, дотримання прав людини, включаючи права меншин, розвитку добросусідських відносин і принципах ринкової економіки й сталого розвитку. Передбачається також, що країни-партнери беруть на себе зобов'язання у відношенні деяких найважливіших аспектів зовнішньої діяльності ЄС, включаючи, зокрема, глобальні загрози безпеки, дотримання норм міжнародного права й зусилля з розв'язання конфліктів. Наступним кроком можуть стати переговори з укладення нових привілейованих договорів – Європейських Угод про Сусідство, які можуть замінити нинішнє покоління двосторонніх угод після виконання індивідуалізованих планів дій.

Запитання та завдання для обговорення:

1. У чому полягає головна мета Європейська політика сусідства?

2. Охарактеризуйте сфери співробітництва, визначені ЄПС в індивідуалізованих планах дій.

3. Чи дає ЄПС країнам-партнерам перспективу приєднання до ЄС?

дружніх країн» на кордонах Європейського Союзу. Проте Європейська політика сусідства не надає країнам-партнерам перспективи приєднання до Європейського Союзу, лише пропонує привілейовані відносини з ЄС і сприяння в досягненні цілей у різних сферах співробітництва. ЄПС адресована нинішнім сусідам ЄС, а також тим, хто став ближче до ЄС у результаті розширення.

У сферу Європейської політики сусідства залучені такі країни: у Східній Європі – Україна, Білорусь і Молдова; на Південному Кавказі – Вірменія, Азербайджан і Грузія; у Середземноморському регіоні – Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Марокко, Сирія, Туніс, а також Палестинська Автономія. Стратегічне партнерство ЄС з Російською Федерацією здійснюється шляхом створення чотирьох загальних просторів відповідно до рішень Санкт-Петербурзького саміту 2003 р.

Для кожного партнера розроблений індивідуалізований план дій, де визначений шлях уперед на наступні 3-5 років. ЄПС також покликало надати країнам-сусідам ЄС можливість більш тісного співробітництва з ЄС у сфері політики, безпеки, економіки й культури. Плани Дій містять ряд пріоритетних цілей, виконання яких є найважливішим елементом відносин ЄС із партнерами:

- політичний діалог – припускає питання зовнішньої політики й політики безпеки, охоплюючи регіональні й міжнародні питання, запобігання конфліктів і врегулювання криз, а також загальні загрози безпеки (тероризм, поширення зброї масового знищення, незаконний експорт наркотиків і зброї, регіональні конфлікти, тощо);

- політика економічного й соціального розвитку – припускає наявність просунених преференційних торговельних відносин і розширення фінансової й технічної допомоги; надання перспектив виходу на внутрішній ринок ЄС на основі зближення нормативно-правової бази, участі в ряді програм ЄС і поліпшення комунікацій і фізичної інфраструктури, що зв'язує їх з ЄС;

24. Порівняйте моделі державного та корпоративного брендинга.
25. Проведіть аналіз і дайте оцінку участі України у виконанні рамкових програм ЄС та інноваційних програм ERA, EUREKA, COST.
26. Дослідіть європейський досвід стимулювання інноваційної діяльності та запропонуйте рекомендації для України.
27. Дайте коротко оцінку інноваційній сфері України та розвитку науки й технологій.
28. Висвітліть соціальну теорію простору та теорію простору потоків.
29. Дайте оцінку ролі засобів масової інформації та комунікації в становленні інформаційного суспільства в Україні.
30. Охарактеризуйте структурні зміни української медіа-індустрії в контексті європейської інтеграції.
31. Проаналізуйте основні напрями стратегії входження держав з перехідною економікою у світовий глобальний простір.
32. Дослідіть діяльність світових інформаційних агенцій в Україні.
33. Дослідіть діяльність українських інформаційних агенцій.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ) СТУДЕНТІВ, ПРЕЗЕНТАЦІЙ, ДОПОВІДЕЙ

1. Міжнародно-правове співробітництво у сфері високих технологій та Internet.
2. Трансформація дипломатичної діяльності у сучасних міжнародних відносинах.
3. Вплив інформаційної революції на систему європейської безпеки.
4. Теорія інформаційної зброї.

5. Основні філософські підходи до визначення інформаційного суспільства.
6. Соціологічні та політологічні критерії до визначення інформаційного суспільства.
7. Теорія постіндустріального суспільства.
8. Соціальна мобільність у європейському інформаційному суспільстві.
9. Система цінностей у європейському інформаційному суспільстві.
10. Поняття та структура влади в європейському інформаційному суспільстві.
11. Мультимедіа як символічне середовище.
12. Історичні етапи й особливості розвитку європейських мас-медіа.
13. Концентрація масової комунікації в Європі.
14. Особливості розвитку східноєвропейської моделі засобів масової інформації.
15. Вплив ЗМІК на політичне й економічне життя суспільства.
16. Взаємозв'язки європейських ЗМІК і національної політики.
17. Формування мультимедіа-імперій та їх вплив на політичні й економічні процеси в Європі.
18. Співвідношення законів брендинга та законів маркетингу у практичній PR-діяльності.
19. Лобіювання як технологія корпоративного брендинга: європейський досвід.
20. Політичний бренд держави в міжнародних відносинах.
21. Особливості брендингових стратегій Великої Британії, Франції, Німеччини, Нідерландів, Польщі.
22. Стратегія державного брендинга України.
23. Поняття комунікації та її ролі у концепції європейського міжкультурного співробітництва.
24. Діяльність міжнародних організацій у галузі інформації та комунікації.
25. Діяльність спеціалізованих установ ООН у галузі інформації та комунікації.

Європарламент вирішив не робити «продовольчий світлофор» обов'язковим, залишивши його разом із системою маркування GDA у списку добровільних можливостей. Обов'язкова на упакованні інформація про енергетичну цінність або вміст живильних речовин у 100 гр. або 100 мл. продукту. З винесених на обговорення пропозицій дуже активно обговорювалося питання про те, якого розміру повинно бути маркування. У результаті прийшли до того, що невеликі букви повинні бути, як мінімум, 1,2 мм., на упакованні невеликих розмірів – 0,9 мм. Для підприємств харчової промисловості встановлення мінімальних розмірів написів може обернутися додатковими видатками, особливо якщо інформація на упакованні дається кількома мовами. При розмірі букв 1,2 мм. інформація кількома мовами може не поміститися на упакованні та доведеться робити різне упакування для споживачів, що говорять різними мовами.

На думку єврокомісара з охорони здоров'я й захисту споживачів Джона Даллі, найважливішими пунктами постанови є встановлення мінімальних розмірів тексту й обов'язкова інформація про вміст живильних речовин і алергенів. У той же час Даллі не згодний з тим, що нова постанова не зобов'язує виробників подавати інформацію про вміст енергії й живильних речовин на власній стороні упакування й що ця інформація не є обов'язковою для алкоголю.

Запитання для обговорення:

1. У чому полягають нові правила маркування продуктів харчування, прийняті Європарламентом?
2. Чи вплинуть, на Вашу думку, нові правила зростання цін на продукти харчування?

Ситуаційне завдання 17 «Європейська політика сусідства»

Європейська політика сусідства (ЄПС) являє собою новий підхід Європейського Союзу до сусідніх країн з метою зміцнення відносин між ЄС і країнами-сусідами ЄС та співробітництва зі створення зони безпеки й добробуту, «кільця

компанії можуть більше запропонувати талановитим менеджерам щодо кар'єрного зростання та перспектив.

Запитання для обговорення:

1. Як ішов процес консолідації бізнесу в секторі роздрібною торгівлі продуктами харчування в Європі?

2. За яким сценарієм, на Вашу думку, піде розвиток галузі європейських роздрібних мереж? Наведіть аргументи.

Ситуаційне завдання 16 «Євросоюз прийняв нові правила маркування»

Дискусія про те, яку інформацію указувати на упакуванні продуктів харчування, почалася в ЄС більше трьох років тому. Європарламент дійшов згоди й прийняв нові правила маркування продуктів харчування. Німецький депутат Європарламенту Ренаті Зоммер, спілкуючись із журналістами, сказала, що на те, щоб досягти домовленості із приводу інформації на упакуванні продуктів харчування, треба було більше часу, ніж на проробку будь-якого іншого питання: тільки виправлень було подано близько 3000.

Депутатам Європарламенту довелося зіткнутися із просуванням своїх інтересів з боку як виробників, так і інших зацікавлених груп: свою думку висловлювали виробники жувальної гумки, молочні комбінати, об'єднання споживачів і пацієнтів. Але найбільше активно лобіювали свої інтереси харчова промисловість і об'єднання споживачів. Основне питання впералося в те, чи повинні дані, вказані на упакуванні, якимось попереджати споживачів або просто надавати інформацію, на підставі якої кожний сам ухвалить рішення. Це питання, зокрема, вилилося в дискусію із приводу «продовольчого світлофора», тобто чи постачати продукти етикетками червоного, жовтого або зеленого кольору залежно від того, скільки вони містять жирів, насичених жирних кислот, солі й цукру. Споживачі, орієнтуючись на колір етикетки, вирішували, наскільки корисний «продукт для здоров'я». Чим більше живильних речовин у продукті відзначені зеленим, тим корисніший він для здоров'я, а продукти із червоною етикеткою менш корисні.

26. Рамкові програми міжнародного співробітництва ЄС у галузі інформації та комунікації.
27. Євроінтеграційна політика України в галузі інформації та комунікації.
28. Структура інформаційного ринку ЄС.
29. Політика міжнародної конкуренції на інформаційному ринку ЄС.
30. Концепції інформаційної економіки.
31. Вплив інформаційної революції на економічну глобалізацію.
32. ТНК у системі міжнародних інформаційних відносин.
33. Характеристика інформаційних продуктів і послуг на світовому інформаційному ринку.
34. Структура та динаміка міжнародного інформаційного бізнесу.
35. Зовнішньополітичні комунікації.
36. Вплив глобальних медіа на систему міжнародних відносин.
37. Діяльність мас-медіа у сфері зовнішньої політики.
38. Інформаційна підтримка зовнішньополітичної діяльності України на світовій арені.

БАНК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Скільки офіційних мов у Європейському Союзі?
 - а) 11;
 - б) 23;
 - в) 3.
2. У ЄС проживає населення близько: -
 - а) 376 млн.;
 - б) 405 млн.;
 - в) 502 млн.
3. Яка з перерахованих інституцій не є інституцією ЄС у розумінні європейського співтовариства та угод ЄС?
 - а) Європейська Комісія;
 - б) Рада Європи;

- в) Європейський Суд.
4. Яке головне завдання Європейської Комісії?
 - а) підготовка пропозицій щодо правил і заходів;
 - б) виконання рішень Європейської Ради;
 - в) виконання рішень Європейського Парламенту.
 5. “Білий Лист” – це...:
 - а) любовний лист, написаний членом Європейської Комісії на білому папері;
 - б) інформаційний запит Комісії до держави-члена ЄС;
 - в) дискусійний документ, виданий Комісією, що визначає законодавчу пропозицію, яку планується підготувати.
 6. Яка з позицій не становить частину “Чотирьох Свобод”?
 - а) свобода заснування;
 - б) свобода забезпечення послуг;
 - в) свобода встановлення національного контролю якості та встановлення податку на імпортовану продукцію.
 7. Копенгагенські критерії стосуються:
 - а) умов, яким країни-кандидати на вступ до ЄС мають відповідати;
 - б) умов, які забезпечують стабільність євро.
 8. Принцип субсидіарності, згадуваний в Угоді Європейського Співтовариства Ст. 5, що стосується розподілу відповідальності, - це:
 - а) серед інституцій ЄС;
 - б) між ЄС і державами-членами;
 - в) між державами-членами ЄС і регіональними та місцевими органами влади.
 9. Який з етапів економічної інтеграції досягнений станом на 1968 рік?
 - а) вільна торговельна зона;
 - б) митний союз;
 - в) єдиний ринок.
 10. Яка з наведених угод виходить за рамки економічних справ?
 - а) тарифна угода;
 - б) договір щодо асоціацій;

вже не мають такого стимулу зростання, оскільки їх теперішні результати майже повністю відповідають ринковій вартості цих компаній. Це робить їх привабливими об'єктами для купівлі іншими компаніями.

Тиск посилюється за рахунок так званого чинника «Wal-Mart». Ця американська мережа показала своїми придбаннями німецьких Wertkauf у 1997 р. та Interspar у 1998 р., а потім британської ASDA у 1999 р., що вона в Європі всерйоз і надовго. Французи кажуть, що саме це підштовхнуло Carrefour і Promodes оголосити про об'єднання. Але більшість злиттів європейці здійснюють у себе вдома, де економію від масштабу легше швидко реалізувати. Об'єднання логістичних мереж і зменшення витрат на інформацію й адміністративні витрати дає миттєві результати у вигляді приросту 1-2% збуту. Крім того, в межах однієї країни легше створити споживчу цінність за рахунок передавання ноу-хау від покупця до компанії, яку купують. Це може бути вдалий та популярний у покупців формат магазину, марочна або асортиментна політика.

Під час міжнародних злиттів і об'єднань сумісність в інформаційних системах, логістиці спостерігається тільки в 20% випадків, що ускладнює успішний та швидкий розвиток консолідації. Крім того, існують розбіжності в стилях управління, законодавчій базі та поведінці споживачів. Наприклад, Wal-Mart дуже важко встановлював свій американський стиль управління серед співробітників, котрі є членами німецьких профспілок, що забороняли їм носити значки з іменами або привітаннями. Британська мережа Tesco після виходу на французький ринок важко долала негативний стереотип відносно британської їжі. В умовах відокремлених роздрібних підприємств виробники виграють за рахунок різниці у цінах. З іншого боку, міжнародні компанії отримують вигоди від розширення асортименту завдяки розширенню закупівельної бази. Вони також отримують доступ до нових знань і досвіду в роботі зі споживачами.

Для успішної роботи міжнародних компаній потрібний управлінський талант особливого роду. Таких менеджерів треба знайти, навчити й утримати в компанії. Крім того, міжнародні

Запитання для обговорення:

1. Що спонукало Євросоюз на запровадження квот на імпорт?
2. Що очікує європейських виробників одягу та взуття з приходом на євrorинок дешевих китайських товарів?
3. Який вихід з ситуації, що склалася, можна запропонувати?
4. Чи завжди є доречним проведення реформ з лібералізації економіки будь-якою ціною?

Ситуаційне завдання 15 «Європейські роздрібні мережі»

В секторі роздрібно́ї торгівлі продуктами харчування в Європі бурхливо йде процес консолідації бізнесу. За даними дослідження компанії McKinsey, кількість злиттів з 1994 до 1998 рр. зросла у 4 рази. Але порівняно з американською галуззю європейці тільки на початку шляху. Найбільші 5 компаній США мають 35% ринку, та ж сама кількість найбільших європейських компаній володіє тільки 26% свого ринку.

На початку 90-х рр. XX ст. більшість мереж європейської роздрібно́ї торгівлі продуктами харчування будувалася за національними схемами. У 1990-1994 рр. компанії 90% свого зростання здійснювали в межах місцевого ринку, а в наступні 4 роки майже 50% зростання припало на міжнародні злиття й об'єднання. Смаки споживачів у США більш однорідні, ніж у Європі, тому європейським компаніям важче реалізовувати переваги, які надає масштаб бізнесу. Існує два можливих шляхи розвитку європейських роздрібних компаній:

- 1) формування загальноєвропейської ліги чемпіонів – групи сильних загальноєвропейських роздрібних мереж;
- 2) утворення сильних регіональних компаній.

Якщо подивитися на галузь, то видно, що консолідація бізнесу, в тому числі за рахунок міжнародних об'єднань, швидше йде на насичених ринках. Прикладом можуть служити такі мережі, як METRO в Німеччині чи Casino у Франції. Їхня верхня межа готівки відповідає лише 30% їх капіталізації. У Великій Британії, навпаки, місцеві мережі Safeway, Sainsbury

- в) договір щодо комерційної співпраці.
11. Політика Європейського Сусідства – це:
 - а) план дій щодо поліпшення життя в муніципалітетах, ініційований Комітетом Регіонів;
 - б) програма допомоги у підготовленні до членства в ЄС країн-кандидатів;
 - в) нова політика ЄС стосовно деяких колишніх республік Радянського Союзу та інших держав.
12. Назвіть 5 символів Європейського Союзу (згідно з Конституцією).
13. Поняття технології охоплює:
 - а) технологію товарів і послуг;
 - б) технологію продуктів, процесів і управління;
 - в) технологію виробництва і збуту.
14. Міжнародна передача (трансферт) технологій – це:
 - а) безплатна передача суб'єктами одних країн суб'єктам інших країн товарів і послуг виробничого та побутового призначення;
 - б) міждержавне переміщення науково-технічних досягнень на комерційній чи безплатній основі;
 - в) надання країнам сприяння у сферах технології процесів, продуктів чи управління.
15. До способів некомерційної передачі технології відносяться:
 - а) ліцензування;
 - б) інжиніринг;
 - в) кооперування НДДКР на договірній основі;
 - г) проведення виставок, ярмарків, конференцій, симпозіумів;
 - д) створення спільних підприємств.
16. “Ноу-хау” – це:
 - а) міжнародна торгова операція, за якою власник винаходу дає іншій стороні дозвіл на його використання в певних межах;
 - б) міжнародна торгова операція, за якою власник патенту доступасться правами на використання винаходу покупцеві;

в) передача технічного досвіду і секрету виробництва, використання яких забезпечує певні переваги в досягненні його кінцевої мети;

г) угода на інженерно-консультаційні послуги покупцю для реалізації технічного проекту;

д) надання великою “материнською” фірмою права дрібній фірмі вести протягом певного періоду свою справу під її опікою та, використовуючи її обладнання, реалізовувати через неї свою продукцію.

17. Внутріфірмовий канал передачі технології – це:

а) укладання ліцензійних, зовнішньоторгових, коопераційних угод про спільне підприємництво між незалежними компаніями в різних країнах;

б) реалізація власних науково-технічних досягнень або зарубіжних досягнень у зарубіжних філіях фірми;

в) безоплатна передача технології, технологічно містких товарів чи фінансових засобів для купівлі технології, навчання та підготовки персоналу, адаптації її до місцевих умов.

18. Товарна марка – це:

а) ексклюзивне право автора літературного, аудіо- або відеовитвору на показ і відтворення своєї роботи;

б) символ визначеної організації, який використовується для індивідуалізації виробника товару і який не може бути використаний іншими організаціями без офіційного дозволу власника;

в) документ, який видається компетентним державним органом на певний термін винахіднику чи його правонаступнику, де засвідчується авторство і виняткове право на винахід;

г) дозвіл, який видається власником технології, захищеної чи незахищеної відповідним документом, зацікавленій стороні на використання цієї технології упродовж визначеного часу і за визначену плату.

19. “Роялті” характеризуються тим, що:

а) встановлюються у вигляді визначених фіксованих ставок (у відсотках) і виплачуються ліцензіатом через визначені

Євросоюз та США підписали свої власні домовленості з Китаєм щодо експорту товарів з цієї країни, які були прийняті як умова для прийняття Китаю до СОТ. За цими домовленостями Євросоюз і США мають право квотувати будь-які з 91 найменувань товарів ще протягом трьох років після закінчення строку основної домовленості, якщо, на їх думку, поява на ринку цих товарів викличе які-небудь проблеми для місцевих виробників. Нижня межа квот складає 7,5%, тобто китайці мають право щороку збільшувати експорт своїх товарів якнайменше на 7,5% від існуючого рівня. Американці запровадили квоти на більшу частину текстилю значно раніше.

Вірно оцінивши ситуацію, в Єврокомісії вирішили, що настав час піти назустріч місцевому бізнесу й споживачам. На початку червня 2005 р. Євросоюзу вдалося домовитися з Китаєм про обмеження текстильного імпорту з цієї країни до 2008 р.: це обмеження зростання експорту десяти найменувань текстилю (з 35 існуючих) на 10% на рік, тобто навіть в цьому обмеженому просторі ринок не зміг втриматися на рівні 7,5%. Але свято закінчилося дуже швидко. Китайці радикально зменшили ціни на одяг місцевих виробників. Речі, вироблені у Франції або Італії, здавалися тепер дуже дорогими. Вони припинили продаватися. Малим компаніям було найгірше – більшість просто не могла зрозуміти, чому китайські товари заповнили ринок. На думку ідеологів європейських реформ, ЄС треба просто визнати, що в цій галузі його економіка абсолютно неконкурентоспроможна порівняно з китайськими виробниками. Проте європейські промисловики вважають, що й після 2008 р. в них залишаються інструменти для боротьби з потоком китайських товарів. Наприклад, звернення до СОТ зі скаргою на китайський демпінг та схожі прийоми. До європейських текстильників приєдналися виробники взуття. Вони не тільки звернулися до Єврокомісії з вимогою вжити заходів проти зростання китайського експорту взуття, який з початку року зріс на 700%, але й провели велику демонстрацію в Брюсселі. Побоюючись революції, за дорученням Єврокомісії була подана відповідна скарга до СОТ.

Ситуаційне завдання 14 «ЄС та китайський текстиль»

В січні 2005 р. вийшов термін Домовленості щодо текстилю і тканин, прийнятого у 1995 р. (одночасно із створенням СОТ) США, Канадою, Євросоюзом та Норвегією, щоб обмежити квотами текстильний експорт з країн, що розвиваються, зокрема з Китаю. Ця домовленість була задумана як перехід від старої Домовленості щодо тканин, прийнятої розвинутими країнами в 1974 р. для захисту своїх виробників від бурхливого зростання текстильного експорту країн, що розвиваються, до повністю лібералізованого і вільного від будь-яких обмежень світового ринку текстилю.

З початку 2005 р. з Марселя, Генуї та інших великих портів по Євросоюзу потекли фури, навантажені китайським одягом. Навіть з націнками одяг продавався за невиданими в Європі цінами – майже задарма. Недивно, що він швидко знайшов свого покупця. Європейці, що втомилися від зростання цін і падіння рівня життя, з ентузіазмом поновлювали свій гардероб. Європейські текстильники неодноразово зверталися до Єврокомісії з проханням стримати безконтрольний потік китайських товарів, які наповнили Європу, і запровадити квоти. Підстави для цього були досить серйозними.

З початку року експорт китайського текстилю до країн ЄС збільшився на 400%, в результаті ціни на європейських ринках помітно впали, а місцеві виробники почали розорюватися. Однак запровадження квот прямо суперечило ліберальному духу нової Єврокомісії, яка була створена для проведення ліберальних економічних реформ в ЄС, й політиці жорстких реформ, які вона має намір проводити в ЄС. Їй без того недобра економічна ситуація в «старих» країнах ЄС значно погіршилася через дешевий китайський експорт. Місцеві виробники, щоб якось утриматися на поверхні, стали різко скорочувати витрати: звільняти робітників, скорочувати зарплатню та збільшувати робочий день. Безробіття в текстильній та взуттєвій галузях ЄС різко підскочило.

В ЄС, насправді, в запасі залишався єдиний засіб втримання китайського експорту. Наприкінці 90-х рр. XX ст.

погоджені проміжки часу (щорічно, щоквартально, щомісячно або на визначену дату);

б) чітко зафіксовані в угодах суми, що встановлюються на основі оцінки очікуваного економічного ефекту, і сплачуються одноразово або в розстрочку;

в) становлять обмін ліцензіями чи патентами, які, за передбаченням, еквівалентні;

г) являють собою платіж, який компенсує витрати ліцензіара ще до здійснення ліцензійної угоди;

д) полягають у передачі цінних паперів і надання права участі у прибутку.

20. До допроектних інжинірингових послуг можна віднести:

а) надання пропозицій щодо кінцевого проекту;

б) здійснення польових досліджень, топографічні знімки і складання планів місцевості;

в) підготовку контрактної документації, організацію торгів, оцінку позицій, зіставлення рекомендацій щодо них, презентацію контракту;

г) ведення проекту, нагляд та інспекцію за здійсненням робіт управління будівництвом.

21. Технологія у чистому вигляді – це:

а) процес виробництва;

б) машини й обладнання;

в) методи і техніка виробництва товарів і надання послуг.

22. До способів комерційної передачі технології відносяться:

а) надання науково-технічної інформації, тобто поширення відомостей про технології через літературні джерела, патенти, інформаційні листи, стандарти тощо;

б) лізинг машин і обладнання;

в) проведення виставок, ярмарків, конференцій, симпозіумів;

г) стажування спеціалістів;

д) спільні фундаментальні науково-технічні розробки.

23. Франчайзинг – це:

а) міжнародна торгова операція, за якою власник винаходу дає іншій стороні дозвіл на його використання, в певних межах;

б) міжнародна торгова операція, за якою власник патенту доступаться правами на використання винаходу покупцеві;

в) передача технічного досвіду і секрету виробництва, використання яких забезпечує певні переваги в досягненні його кінцевої мети;

г) угода на інженерно-консультаційні послуги покупцю для реалізації технічного проекту;

д) надання великою “материнською” фірмою права дрібній фірмі вести протягом певного періоду свою справу під її опікою та, використовуючи її обладнання, реалізовувати через неї свою продукцію.

24. До основних форм передачі технології не належить:

а) патентна угода;

б) ліцензійна угода;

в) ноу-хау;

г) міжнародна економічна допомога;

д) угода на інжиніринг.

25. Міжфірмовий канал передачі технології – це:

а) укладання ліцензійних, зовнішньоторгових, коопераційних угод про спільне підприємництво між незалежними компаніями в різних країнах;

б) реалізація власних науково-технічних досягнень або зарубіжних досягнень у зарубіжних філіях фірми;

в) безплатна передача технології, технологічно містких товарів чи фінансових засобів для купівлі технології, навчання та підготовки персоналу, адаптації її до місцевих умов.

26. Копірайт – це:

а) ексклюзивне право автора літературного, аудіо- або відеовитвору на показ і відтворення своєї роботи;

б) символ визначеної організації, який використовується для індивідуалізації виробника товару і який не може бути використаний іншими організаціями без офіційного дозволу власника;

в) документ, який видається компетентним державним органом на певний термін винахіднику чи його правонаступнику, де засвідчується авторство і виняткове право на винахід;

бізнесу. Електронна комерція в Європі відстає від аналогічного бізнесу у США на 1-2 роки. Система електронної комерції в Європі відрізняється від американської. По-перше, технічні та культурні системи, що використовуються, більше розрізнені та різноманітні, ніж у США; у Європі більше мовних відмінностей, різні системи платежів, навіть схеми використання кредитних карт. Але після виходу на цей ринок європейці використовують вже більш передові технології.

Незважаючи на всі вигоди, електронна комерція в ЄС поки що слабо розвинена. Більшість сайтів компаній виконують чисто інформаційні або маркетингові функції. Стурбованість темпами розвитку електронного бізнесу в Європі призвела до розробки документа «Європейські ініціативи з розвитку електронної комерції». Програма складається з кроків по укладанню домовленостей як між країнами ЄС, так і в глобальному масштабі з питань безпеки інформації, що передається, захисту інтелектуальної власності, прозорості оподаткування і т.п. Другим завданням програми є створення спеціальних центрів розповсюдження передового досвіду в цій галузі.

Важливим кроком у даному напрямку є забезпечення доступу до всесвітньої мережі підприємствам малого та середнього бізнесу. Підписаний у рамках цієї програми 100 підприємствами, торговельними організаціями та місцевими органами влади, меморандум передбачає створення стандартної архітектури інформаційних мереж, нормативів маркетингу товарів та інформації, обмін законодавчими документами, що регулюють дану галузь, системами платежів.

Запитання для обговорення:

1. Які типи компаній найбільш ефективно можуть діяти в умовах сучасного європейського ринку: чисто електронні або ті, що поєднують роботу як на фізичному, так і електронному ринку? Наведіть аргументи.

2. Які, на Ваш погляд, необхідні передумови для розвитку електронного бізнесу в Європі?

2. На протипагу наведених позитивних наслідків єдиної європейської культури наведіть приклади негативних наслідків від впровадження єдиної європейської культури.

3. Висловіть свою думку щодо доцільності введення єдиної європейської культури.

Ситуаційне завдання 13 «Електронна комерція в ЄС»

Електронна комерція стрімко завойовує популярність не тільки у США, але й у Європі. Для розуміння електронного бізнесу важливо чітко визначити модель бізнесу, яка складає його основу. Всі організації, що працюють на сучасному ринку, можна поділити на:

1. Традиційні (brick-and-mortar), які діють на реальному, фізичному ринку і не звертаються до електронної комерції або до електронного бізнесу, якщо їх до цього не примушують певні обставини, зокрема більш жорстка конкуренція; використання нових технологій конкурентами, споживачами, партнерами; бажання вийти на новий сегмент споживачів, які користуються Інтернетом; прагнення збільшити обсяг продажу теперішнім клієнтам, використовуючи цей новий канал; прагнення збільшити витрати і т.п.

2. Так звані «Click-and-mortar» компанії, які частину своєї діяльності здійснюють через Інтернет. Під час розглядання діяльності таких компаній дуже важливо визначити, що їм дає використання електронного маркетингу – зменшення витрат, розширення споживчої бази і т.п. Компанії цієї групи можна поділити на кілька категорій залежно від причин і цілей використання електронного бізнесу:

- компанії, які прагнуть отримати додатковий прибуток від продажу фізичних (жорстких) або цифрових (м'яких) товарів і послуг;
- компанії, які прагнуть зменшити витрати;
- компанії, які прагнуть створити або посилити свої торговельні марки.

3. «Click-only» компанії, які існують лише в Інтернет і використовують винятково електронні моделі організації

г) дозвіл, який видається власником технології, захищеної чи незахищеної відповідним документом, зацікавленій стороні на використання цієї технології упродовж визначеного часу і за визначену плату.

27. Паушальні платежі характеризуються тим, що:

а) установлюються у вигляді визначених фіксованих ставок (у відсотках) і виплачуються ліцензіатом через визначені погоджені проміжки часу (щорічно, щоквартально, щомісячно або на визначену дату);

б) чітко зафіксовані в угодах суми, які встановлюються на основі оцінки очікуваного економічного ефекту і сплачуються одноразово або в розстрочку;

в) становлять обмін ліцензіями чи патентами, які, за передбаченням, еквівалентні;

г) являють собою платіж, який компенсує витрати ліцензіара ще до здійснення ліцензійної угоди;

д) полягають у передачі цінних паперів і надання права участі у прибутку.

28. До післяпроектних послуг інжинірингу відносять:

а) проведення соціально-економічних досліджень;

б) вивчення ринку;

в) розроблення планів капіталовкладень, забудови регіонів, розвитку транспортної мережі;

г) розроблення зведеного архітектурного проекту;

д) здійснення приймальних випробувань після передачі в експлуатацію, видання сертифіката про завершення робіт, складання технічного висновку про будівництво.

29. Міжнародна інтеграція – це:

а) загальна світова взаємозалежність країн, підприємств і людей у межах відкритої системи фінансово-економічних, суспільно-політичних і культурних зв'язків на базі сучасних комунікаційних та інформаційних технологій;

б) об'єктивний процес зближення країн світу та їхніх суб'єктів у всіх сферах людського життя на основі спільності загальнолюдських інтересів і зростаючої швидкості поширення інформації;

в) процес розвитку міжнародних виробничих зв'язків, що виникають та існують між міжнародно спеціалізованими суб'єктами з метою поєднання взаємодоповнюючих виробничих процесів.

30. Принцип того, що торговельні пільги, про встановлення яких домовляються дві держави між собою у двосторонньому порядку, не можуть бути слабшими, ніж уже існуючі пільги цих держав з іншими державами утвореної зони, характерний для:

- а) зони преференційної (пільгової) торгівлі;
- б) зони вільної торгівлі;
- в) митного союзу;
- г) спільного ринку.

31. До країн, що увійшли в ЄС з травня 2004 р., належать:

- а) Румунія, Болгарія, Туреччина;
- б) Бельгія, Нідерланди, Люксембург;
- в) Греція, Іспанія, Португалія;
- г) Словенія, Мальта, Кіпр.

32. До складу ЄС входять:

- а) 15 держав;
- б) 12 держав;
- в) 10 держав;
- г) 27 держав.

33. Пільгова зона регіонального типу, у межах якої підтримується вільна від митних і кількісних обмежень міжнародна торгівля країн, які до такої зони входять (причому тарифи кожної з країн, які входять до такого інтеграційного об'єднання, по відношенню до третіх країн, різні) – це:

- а) зона преференційної (пільгової) торгівлі;
- б) зона вільної торгівлі;
- в) митний союз;
- г) спільний ринок.

34. Економічний союз – це:

а) об'єднання національних економік кількох країн на основі митного союзу, спільного ринку, уніфікації фінансових систем і проведення спільної економічної та валютної політики;

для всіх європейців. Програми культурної інтеграції Європи передбачають створення уніфікованих загальноєвропейських підручників з історії, географії, літератури й мистецтва, посібники з природничих наук. При цьому кожна країна має змогу доповнювати навчальні програми й посібники на власний розсуд. Це надає широкі можливості для інтеграції національної та європейської свідомості, розширює систему цінностей, які засвоюються молоддю.

Жодна європейська країна, звісно, не відмовляється від власної національної культурної політики. Питання про якийсь загальноєвропейський регулювальний орган з питань культури навіть не порушується. Але робляться кроки для здійснення постійного моніторингу всіх культурних починань у Єдиній Європі. Сформовані наукові й інформаційні центри європейської культури, які створюють умови для координації національних європейських культурних політик. При цьому виникнення уніфікованої загальноєвропейської культурної політики в недалекому майбутньому не передбачається.

У Європі відбуваються й зворотні процеси посилення культурного регіоналізму та урізноманітнення культурних стратегій, збільшення кількості «моделей» організації культури. Критикується намір деяких національних столиць стати «столицею загальноєвропейської культури». Культурна політика Євросоюзу має подвійну мету: захист різноманітності багатств і турботу про їхнє взаємне пізнання, розвиток і сприйняття. ЄС трактує культурні питання як сферу національної суверенності, й тому не прагне ані уніфікації, ані впровадження спільного законодавства, що регулює культурну політику. ЄС долучається лише до культурних проєктів, які перевищують можливості й компетенцію різних держав.

Отже, попри всю свою різноманітність, європейські культури мають дуже багато спільного, бо ґрунтуються на схожих світоглядних засадах.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Як, на Вашу думку, буде вирішуватися питання державної мови в єдиній європейській культурі?

Розуміння ролі культури й потреби культурної інтеграції (або, згідно з прийнятою в Європі термінологією, «культурного виміру євроробудівництва») зростає водночас зі зміщенням пріоритетів суспільного розвитку з економічних на соціально-культурні. Одна з причин такого зміщення у прагматичній площині: в Європі культуру стали розглядати як ефективний засіб розв'язання інших, «позакультурних», проблем – технологічних, соціальних, політичних. Інша причина протилежна першій: культура на очах стає панівною політичною релігією. Нарешті дедалі більше політиків, що стикаються з труднощами в розв'язанні економічних, митних і фінансових проблем євроінтеграції, доходять висновку: нині Єдина Європа може й повинна будуватися на спільній для всіх її учасників культурній політиці.

У Європейському співтоваристві вже чимало зроблено для створення єдиного загальноєвропейського культурного ринку. Так, єдиний загальноєвропейський ринок – це міжнародна кооперація й поділ праці, це ринок «робочої сили», це зняття митних бар'єрів у культурних обмінах, це єдина податкова система тощо. Єдиний загальноєвропейський ринок культури сприяє, зокрема, й таким процесам: замість безлічі малопотужних національних кінематографій – загальноєвропейський кінематограф, що оперативно інтегрує й перерозподіляє кіноресурси (фільм кожної країни не втрачає своєї «національної прописки», але робиться надбанням усієї Європи завдяки обов'язковому дубляжу європейськими мовами або титрам англійською). Проблеми від'їзду багатьох митців за кордон у Єдиній Європі не існує. Змішані міжнаціональні театральні групи або симфонічні оркестри, художні зв'язки ставлять, скажімо, француза в становище водночас і французького, і загальноєвропейського діяча культури. Це і є матеріалізація «єдиного культурного простору».

Культурна європейська інтеграція – це й кроки до єдиних загальноєвропейських бібліотечних, архівних, музейних фондів. Загальноєвропейські електронні каталоги багаторазово розширюють та інтенсифікують континентальний обіг культурних цінностей, роблять скарби Європи доступнішими

б) об'єднання країн чи їхніх суб'єктів за окремими інтересами (або групами окремих інтересів), мета яких – спільне здійснення різноманітних заходів, спрямованих на їхнє задоволення;

в) об'єднання країн на основі укладання багатостороннього договору про проведення спільної політики в усіх сферах суспільного життя;

г) найвищий рівень об'єднання, де центральні органи мають право віддавати не рекомендаційно-наказові розпорядження, а наказово-рекомендаційні.

35. До Європейського Союзу не входить:

а) Швеція;

б) Швейцарія;

в) Великобританія;

г) Мальта.

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

Ситуаційне завдання 1 «Двадцять п'ять кроків до Конституції»

Найвищим досягненням на цьому етапі європейської інтеграції стала спроба розроблення і введення у дію «Договору, що встановлює Конституцію для Європи» («Європейської конституції»): 29 жовтня 2004 р. під текстом єдиної європейської конституції свої підписи поставили голови всіх 25 держав-членів Європейського союзу. Конституція зводила юридичні норми європейської інтеграції в один документ, який замінив би всі попередні угоди і договори.

Церемонія підписання конституції пройшла в тому самому залі середньовічного палацу в Римі, що й підписання договору про Європейське економічне співтовариство у 1957 р., з якого й почалася європейська інтеграція. Текст конституції отримав схвалення на саміті Євросоюзу 17-18 червня 2004 р., коли 25 країнам вдалося досягти компромісу за ключовими питаннями. Робота над європейською конституцією йшла більше трьох років. Попередній план передбачав підписання основного закону перед розширенням ЄС у травні 2004 р. – це спростило б

процедуру ратифікації. Однак робота над документом затягнулася, і нові країни-члени ЄС отримали можливість впливати на остаточний варіант тексту.

Європейська конституція набере сили лише після того, як її ратифікують всі країни-члени ЄС. Оскільки в десяти країнах ратифікація потребувала проведення референдуму, процес мав би розтягтися до 2007 р. Проте через амбітні завдання договір так і не було реалізовано. Конституція Європейського Союзу у своїй основі містила ідею формування в ЄС елементів державності із збереженням окремих суверенних прав за державами-членами ЄС, що дає підстави стверджувати про популярність у європейців концепції «розщепленого суверенітету» і уявлень про ЄС як державоподібного утворення. У цьому контексті Лісабонський договір (Договір про реформу ЄС), підписаний 13 грудня 2007 р., за суттю визначив межі політичного компромісу між керівництвом ЄС і держав, реформуючи систему управління і підвищуючи ефективність ухвалення політичних і правових рішень. Крім того, концепція «європейської конституції», що припускає скасування чинних засновницьких договорів у зв'язку зі вступом до юридичної сили Конституції ЄС, була замінена більш компромісною ідеєю інкорпорації усіх нововведень Договору про реформу в засновницькі договори без зміни їхньої правової основи.

Лісабонський договір офіційно іменується «договором про внесення змін до Договору про Європейський Союз і Договору про устанovu Європейського Співтовариства» і за правовою природою є міжнародним договором, підписаним на саміті ЄС у Лісабоні. Надалі Договір про устанovu Європейського Співтовариства буде перейменовано у Договір про функціонування ЄС, що означатиме завершення процесу інкорпорації нововведень у тексти засновницьких договорів ЄС.

Основна мета, проголошена в Лісабонському договорі, - це «завершення процесу підвищення ефективності і легітимності Союзу та підвищення послідовності дій», враховуючи створення нових правових механізмів функціонування ЄС на найближчі 15–20 років. До того ж проголошується цілий ряд глобальних соціально-економічних і політичних завдань, властивих сучасній

Ситуаційне завдання 12 «Роль культурної політики Європейського Союзу у процесі європейського будівництва»

Ідея «об'єднання Європи» від самого початку передбачала і взаємовплив культур, але культура розглядалася як «додаток» до проблем економічних, політичних, оборонних тощо. Проте нинішній етап євроінтеграції ґрунтується на ідеї, що культура не просто ще одна сфера, охоплена інтеграційним процесом, а найважливіший чинник розв'язання економічних і політичних проблем та навіть можлива альтернатива у виборі варіантів майбутнього європейського розвитку.

Донедавна найвищим щаблем формування культурної політики був державний. У цивілізованому демократичному світі основними цілями культурної політики держави є: забезпечення умов для вільного творчого розвитку; ефективні гарантії свободи слова й друку; вільний доступ усіх громадян до культурних надбань; підтримка національних культур та особливо культур меншин; захист історичної й культурної спадщини, а також особлива (протекціоністська) політика держави щодо власної національної культури, якщо вона не перешкоджає згаданим фундаментальним цілям.

Культурна політика наддержавних утворень, як-то Євросоюзу, багато в чому ґрунтуючись на тих самих принципах, що й культурна політика окремих держав, усе-таки істотно різниться. Європейська політика у сфері культури, яка має справу зі значно більшим культурним розмаїттям, повинна зосереджуватися насамперед на координаційних аспектах на основі пошуку найприйнятніших для всіх національних культур форм співпраці та єдиних інтегративних підходів.

У ЄС немає єдиного громадянства, мови й однорідної культури. Зокрема, такий важливий параметр сучасної держави, як її кордони, постійно зазнає змін. Більше того, є перспектива, що вони радикально змінюватимуться й у майбутньому. Це наводить на думку, що форма Євросоюзу ніколи не буде остаточною. Розбудова загальноєвропейської ідентичності передбачає й певну національну інтеграцію. Адже, крім спільної території, культурних традицій і релігії, як критеріїв єдності, вирізняють спільну мову й самоназву.

процедур обробки запитів щодо міжнародного захисту і надання притулку.

Враховуючи тверді обіцянки країн ЄС працювати над цими передумовами, має виникнути можливість запропонувати дуже суттєве поліпшення візового режиму, а саме: забезпечити простіші та швидші візові процедури для певних особливих категорій поїздки, зокрема для ділових, офіційних і навчальних, водночас зміцнюючи спільні зусилля на боротьбу з нелегальною міграцією. Переговори щодо угод про спрощення візового режиму проводяться ЄС одночасно з угодами про реадмісію та, будучи розробленими спеціально для кожної третьої країни з урахуванням їхніх специфічних потреб, вони забезпечують спрощення процедур видачі віз для короткострокових поїздки, що здійснюються певними категоріями громадян.

До цього також має відношення розвиток загальної ситуації в ЄС щодо візової політики, наприклад, переговори між країнами ЄС щодо створення Системи візової інформації, до якої будуть занесені біометричні параметри тих, хто звертається за візами, що дозволить здійснювати обмін візовою інформацією між країнами ЄС. Також Європейська Комісія запропонувала ще кілька видів співпраці між державами ЄС, у тому числі створення спільних візових центрів, які б суттєво спростили прийом заявок на отримання віз у країнах, на які поширюється ЄПС. Усвідомлюючи потребу в зваженому підході та розвитку діалогу щодо міграції та візових питань, передбачених Планами дій ЄПС, Європейський Союз прагне розпочати переговори про реадмісію та спрощення візового режиму з кожною країною-сусідом, з якою укладено План дій, негайно після виконання необхідних передумов.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Які наслідки можуть бути після спрощеного візового режиму?
2. Як Ви вважаєте, як це вплине на нелегальну міграцію?
3. Проаналізуйте, як вплине приплив певними категоріями громадян на економічну ситуацію країн-сусідів ЄС.

індустріальній державі: захист громадян ЄС у всьому світі; економічна, соціальна і територіальна єдність; підтримка культурного різноманіття; забезпечення повної зайнятості, соціального прогресу, соціальної справедливості, високого рівня охорона навколишнього середовища тощо.

Запитання для обговорення:

1. Які переваги має Конституція порівняно з документами, що регулюють діяльність Європейського Союзу?
2. Що заважає країнам-членам ЄС дійти згоди щодо Європейської конституції?

Ситуаційне завдання 2 «Європейський Союз проти «Майкрософт»

Європейською комісією ЄС проти компанії «Майкрософт» відповідно до антимонопольного законодавства за зловживання домінуючим положенням на ринку збуджена справа «Європейський Союз проти «Майкрософт». Справа почалася в 1993 р. з позову фірми «Новел» проти компанії «Майкрософт», яка заявила, що «Майкрософт» витісняє конкурентів з ринку методами, що суперечать антимонопольному законодавству. У першу чергу це стосувалося ліцензійної політики, яка вимагала відрахувань за кожний комп'ютер, проданий постачальниками операційних систем фірми «Майкрософт», незалежно від того, чи була Microsoft Windows встановлена на комп'ютері.

У 1994 р. «Майкрософт» дійшла згоди з позивачем, вносячи зміни у свою ліцензійну практику. У 1998 р. позов підтримала компанія «Сан», посилаючись на недокументованість деяких інтерфейсів Windows NT. Незабаром комісія Європейського Союзу почала розслідування того, як технології потокового відео інтегровані у Windows. У кінцевому підсумку по даній справі в 2003 р. Європейський суд зобов'язав «Майкрософт» опублікувати інформацію, що стосується її серверних продуктів, необхідну для того, щоб конкуруючі мережні продукти могли повноцінно взаємодіяти з настільною й серверною версіями Windows, і випустити версію Microsoft

Windows, що не передбачає як обов'язковий компонент програвач медіафайлів Windows Media Player.

У березні 2004 р. Європейський Союз зобов'язав «Майкрософт» виплатити €497 млн. (\$794 млн. або £381 млн.), а також установив строк у 120 днів на розкриття інформації про сервер і 90 днів на підготовку версії Windows без Windows Media Player. У липні 2004 р. «Майкрософт» повністю виплатила призначену суму. Фірма «Майкрософт» випустила на ринок сумісні версії своїх операційних систем без медіапрогравача під погодженою назвою Windows XP. У відповідь на вимогу надати інформацію про сервер, «Майкрософт» опублікувала не специфікації, а вихідний код Windows Server 2003 Service Pack 1 для членів Робочої групи по протоколах сервера у день закінчення встановленого строку. «Майкрософт» також подала апеляцію, по якій Європейський суд провів тижневі слухання.

У червні 2006 р. «Майкрософт» заявила, що вона почала постачати Європейський Союз необхідною інформацією, однак, за визначенням ЄС, занадто пізно. 12 липня 2006 р. Європейський Союз оштрафував «Майкрософт» додатково на €280,5 млн. (\$448,58 млн.), €1,5 млн. (\$2,39 млн.) за кожний день із 16 грудня 2005 р. по 20 червня 2006 р. ЄС пригрозив підвищити штраф до €3 млн. (\$4,81 млн.) у день до 31 липня 2006 р., якщо «Майкрософт» не укладеться в цей строк. 17 вересня 2007 р. апеляція «Майкрософт» проти комісії Європейського союзу була відхилена. Сума штрафу €497 млн. була підтверджена, як і вимоги, що стосуються взаємодії із сервером і вбудованого медіапрогравача. На додаток, «Майкрософт» повинна оплатити 80% судових витрат Європейського Союзу, а Європейський Союз – 20% судових витрат «Майкрософт».

Проте, апеляційний суд відхилив вимогу Комісії про те, щоб наглядач надалі мав необмежений доступ до даних про внутрішню організацію компанії. 22 жовтня 2007 р. «Майкрософт» оголосила, що вона погодиться з рішенням суду й не буде подавати повторну апеляцію у встановлені 2 місяці від дня рішення. «Майкрософт» оголосила, що вона зажадає 0,4 % виторгу (замість 5,95%) як відрахування за ліцензування тільки

Запитання та завдання для обговорення:

1. Наведіть приклади гендерної рівності, які зустрічаються в країнах Європейського Союзу?
2. Які, на Вашу думку, існують переваги та недоліки гендерної рівності?
3. Як Ви вважаєте, чи правильно урівнювати в правах та можливостях чоловіків та жінок?

Ситуаційне завдання 11 «Сприяння мобільності й управління міграцією»

Ще з перших днів існування Європейського Співтовариства здатність громадян його країн-членів подорожувати у межах Співтовариства у справах, для навчання або відпочинку мало життєво важливе значення для сприяння міжнародній торгівлі та інвестиціям, поширенню знань про свої країни та заохочення економічних, соціальних і культурних контактів.

Мобільність громадян має величезну важливість для усіх партнерів ЄС. Однак нинішня візова політика та практика часто створюють справжні складнощі та перешкоди для законних поїздок. Довгі черги перед консульствами країн ЄС є очевидною перепоною, що перешкоджає в'їзду до ЄС. Чи то у справах, чи для навчання або туризму, наукових досліджень, конференцій представників громадянського суспільства чи навіть для проведення офіційних зустрічей на національному або місцевому рівнях урядування – здатність отримати короткострокові візи за розумний час і розумну ціну стане показником потужності Європейської політики сусідства (ЄПС).

Посилена ЄПС вимагає серйозного вивчення питання, як зробити візові процедури меншою перепоною на шляху подорожей з країн-сусідів до ЄС (і навпаки), що здійснюються на законних підставах. Звичайно, цю проблему можна розв'язати шляхом співпраці у боротьбі з незаконною міграцією, особливо морськими шляхами, протидії торгівлі людьми, ефективного управління кордоном, угод про реадмісію й ефективного механізму повернення нелегальних мігрантів, а також належних

догляду за дитиною й державні програми підтримки материнства й дитинства.

Запитання для обговорення:

1. У чому полягають проблеми демографії в ЄС? До яких наслідків це може привести?
2. Які кроки вживають країни ЄС для поліпшення демографічної ситуації?
3. Які дії уряду країн ЄС необхідні для збільшення кількості працездатного населення?

Ситуаційне завдання 10 «Розширення прав жінок – важливий пріоритет політики ЄС»

З нагоди Міжнародного жіночого дня 8 березня, який 2008 р. проходив під гаслом «Жінки й чоловіки разом проти насильства над жінками та дівчатами», Комісар ЄС із питань зовнішньої політики та Європейської політики сусідства Беніта Фереро-Вальднер підтвердила відданість Єврокомісії політичним і фінансовим зобов'язанням у боротьбі за права жінок. Європейський Союз прагне обговорювати питання гендерної рівності з країнами-партнерами та виносить гендерні питання на перший план у всіх своїх зовнішніх діях.

Щороку майже 35% допомоги на розвиток від Єврокомісії витрачається на проекти, що мають вагоме гендерне спрямування. Викорінення гендерного насильства – чіткий пріоритет політики ЄС щодо захисту прав людини у третій країнах. Це підтвердило затвердження у грудні 2008 р. нових «Рекомендацій ЄС щодо боротьби з насильством над жінками та дівчатами і з усіма формами їхньої дискримінації». За допомогою цих рекомендацій Європейський Союз у тісній співпраці з суспільними громадянськими організаціями і з захисниками прав жінок має намір спонукати треті країни посилити боротьбу з безкарністю винуватців і сприяти захисту й реінтеграції жертв насильства. Це передбачатиме і захист від шкідливих традиційних практик, – таких, як жіноче обрізання.

від комерційних постачальників сумісного програмного забезпечення й обіцяла не брати відрахувань з індивідуальних розроблювачів відкритого програмного забезпечення. Інформація, необхідна для забезпечення сумісності, доступна за одноразову плату в розмірі €10000 (\$15992). 27 лютого 2008 р. ЄС оштрафував «Майкрософт» додатково на €899 млн. (\$1,44 млрд.) за відмову підкоритися антимонопольному рішенням від березня 2004 р. Цей штраф став найбільшим за всі 50 років антимонопольної політики ЄС і залишався рекордним до 2009 р., коли Європейська комісія оштрафувала компанію «Інтел» на €1,06 млрд. (\$1,45 млрд.) за антиконкурентні дії на ринку. Останньому рішенням передував штраф €280,5 млн. за непокору рішенням суду за період з 21 червня 2006 р. по 21 жовтня 2007 р. 9 травня 2008 р. «Майкрософт» подала апеляцію в Європейський суд першої інстанції, вимагаючи скасування штрафу €899 млн., офіційно заявивши, що вона мала намір почати «конструктивні зусилля, щоб домогтися ясності від суду».

У щорічному звіті за 2008 р. компанія «Майкрософт» заявила, що «Втручання Комісії в розробку продуктів може обмежити нашу здатність до впровадження інновацій в Windows або інші продукти в майбутньому, зменшить привабливість платформи Windows для розроблювачів і збільшить вартість розробки наших продуктів. Доступність ліцензій на протоколи й формати файлів можуть дозволити конкурентам розробляти програмні продукти, які краще імітують функціональність наших власних продуктів, що приведе до падіння продажів наших продуктів».

У травні 2008 р. ЄС оголосив, що він збирається розслідувати підтримку формату Opendocument в Microsoft Office. У січні 2009 р. Європейська комісія оголосила, що вона проведе розслідування, що стосується включенню браузера Internet Explorer до складу операційної системи Microsoft Windows, відзначивши, що «Прив'язка фірмою «Майкрософт» браузера Internet Explorer у Windows завдає шкоди конкуренції між браузерами, підриває інновацію продуктів і в остаточному підсумку зменшує вибір споживача». У відповідь «Майкрософт» оголосила, що не буде включати Internet Explorer в Windows 7E,

версію Windows 7, призначену для продажу в Європі. 16 грудня 2009 р. ЄС дозволив вибір конкуруючих браузерів за умови, що «Майкрософт» забезпечить «вікно вибору», що дозволяє користувачеві вибрати один з 12 популярних браузерів, розташованих у випадковому порядку.

Запитання для обговорення:

1. Чому почався скандал між Європейським Союзом і «Майкрософт»?
2. Як Ви вважаєте, чи правильно поведився ЄС із «Майкрософт»?
3. На Вашу думку, що потрібно було вживати «Майкрософт» для своєї успішної роботи?
4. Які наслідки принесли «Майкрософт» дії ЄС?

Ситуаційне завдання 3 «Уроки «Enron» для Європи»

Всього за три місяці до свого краху зразок сучасного американського бізнесу компанія «Enron» була сьомою компанією в країні за рівнем прибутку, але в грудні 2001р. цей гігант з майже 60 мільярдами доларів капіталізації була банкрутом. Швидкість її краху здивувала всіх. 4500 працівників компанії за мить втратили роботу, ще тисячі втратили свої заощадження та пенсії.

Однак стрімкий і безповоротний крах «Enron» - показовий приклад не стільки для американського бізнесу, скільки для європейського. За думкою відомого економіста Джефа Шумпетера, австрійця за походженням, «подібні невдачі компанії революційно впливають на економіку, є внутрішнім поштовхом до розвитку. Замість того, щоб підтримувати компанії, що помирають, вкладати в них гроші, які можна ефективно використати для розвитку економіки, уряд тільки ускладнює свої економічні проблеми. Ці компанії перетворюються на вампірів, які смочуть кров із здорових і працюючих компаній, отже й з економіки в цілому». Уряди багатьох країн роблять спроби зберегти будь-якою ціною історичні галузі, які колись склали її національну гордість.

В листопаді 2001 р. французька комп'ютерна компанія «Bull» отримувала готівку за виданим їй урядом чеком на 90

сподобається виборцям. Залишається створювати стимули для збільшення народжуваності.

Багато європейських країн уже запроваджують у життя демографічну політику, в деяких з них яскравіше виражене прагнення збільшити народжуваність. Швеція більше наголошує на рівноправності чоловіків і жінок, ніж на бажанні збільшити рівень народжуваності й надає у випадку народження дитини комплексну підтримку у вигляді вищих виплат матерям, вільного робочого графіка для обох батьків і допомоги по догляду за дитиною.

Франція пишається своєю загальновизнаною демографічною політикою, націленою на підвищення рівня народжуваності. Зокрема, державу стимулює родини з дітьми податковими пільгами й соціальними виплатами. Інші країни також виношують ідеї прямих виплат, що стимулюють народжуваність.

У Польщі, населення якої за останні шість років скоротилося на півмільйона людей, недавно схвалений закон, згідно з яким жінкам будуть платити за кожен народжену дитину. В одному з міст Італії, населення якого до 2050 р. може скоротитися на третину, місцева влада запропонувала родинам виплати в сумі 10000 євро за кожне немовля.

Рівень народжуваності у Швеції й Франції може бути вищим, ніж у більшості інших європейських країн. У той же час, незважаючи на турботу про матерів і дітей, шведи й французи поки не досягли показника 2,1 дитини на жінку, який необхідний для підтримки стабільного рівня чисельності населення. Недавні дослідження, проведені в Німеччині, вказують на те, що жінки насправді прагнуть мати по одній дитині, тоді як нормою часто вважається двоє дітей у родині. Крім того, з'ясувалося, що деякі щасливі, залишаючись бездітними. Отже, поки що незрозуміло, наскільки ефективно є матеріальне стимулювання народжуваності. Згідно з одним із досліджень, збільшення соціальних виплат на чверть приводить до незначного зростання числа немовлят, можливо, на 0,6%. Крім того, ще треба оцінити, наскільки діючі щедрі виплати жінкам у період відпустки по

Бамбергер: «Тільки в Данії постраждає десять тисяч осіб. Це катастрофа для нашої рибопереробної галузі».

Запитання для обговорення:

1. Яка стаття Договору про ЄС регулює галузь рибальства країн-членів?

2. Чи правильне рішення про обмеження імпорту норвезької сьомги до ЄС?

Ситуаційне завдання 9 «Демографічні проблеми сучасної Європи»

Країни ЄС намагаються з'ясувати причини падіння рівня народжуваності, а також знайти можливості для зміни цієї тенденції. Спроби надихнути людей на репродуктивні подвиги не завжди вдавалися, навіть у часи фашизму. Муссоліні, наприклад, увів податок на холостяків, оголосивши «битву за народжуваність». Гітлер давав нагороди багатодітним матерям, які сприяли, на його думку, величчю німецької раси.

У наші дні ніхто не засуджує холостяків, не видає медалей за багатодітність. Уряди країн Європи намагаються знайти своє розв'язання проблеми. Падіння народжуваності викликає тривогу, оскільки за демографічною кризою випливає економічна. Чим менше молодих працівників, які платять за охорону здоров'я й пенсії, тем важче державі збалансувати свій бюджет. До 2050 р. на кожного європейця у віці від 65 років і вище буде припадати не чотири, а дві людини працездатного віку.

Європа намагається виступати противагою США, але американське населення зростає набагато швидше. Якщо прогнози виправдаються, то США, де сьогодні живе на 160 мільйонів людей менше, ніж у країнах ЄС, до 2050 р. зрівняються з Євросоюзом. Зростання імміграції теоретично може виявитися виходом для Європи, однак, враховуючи сьогоднішній суспільний клімат, багато вважають це політично небезпечним. Є ще один шлях: збільшити репродуктивний показник працездатного населення, втягуючи в нього більше людей і віддаляючи пенсійний вік. Правда, останнє навряд чи

млн. дол. З початку 60-х ХХ ст. уряд Франції інвестував в цю компанію майже 7 млрд. дол., намагаючись затвердити Францію в якості рівноправного гравця на ринку комп'ютерної техніки. Однак з 1988 р. ця компанія лише протягом одного року змогла досягти прибутковості. Ту саму проблему ілюструє історія компанії «Moulinex». З середини 80-х рр. компанія пройшла через кілька реструктуризацій на державні гроші. Канцлер Німеччини наприкінці 1999 р. надав 130 млн. дол. у вигляді державної допомоги франкфуртській будівельній групі «Philipp Holzmann», яка завдала збитків всій будівельній галузі Німеччини, яка й без того відчувала надлишок незадіяних потужностей.

Замість таких вливань треба було б використати кошти для підтримки галузей економіки, що розвиваються. Багато керівників європейських компаній сподіваються, що поступово уряди будуть змушені обрати саме таку тактику, інакше в них просто закінчатся гроші. З боку Єврокомісії теж запроваджуються певні дії, урядам країн ЄС все важче отримувати дозволи на подібні державні субсидії компаніям, що розорюються. Але спроби все ще робляться. І кожного разу, коли ці спроби стають вдалими, Європа втрачає ще один шанс на оздоровлення своєї економіки.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Поясніть, чому державні субсидії нерентабельним французьким підприємствам завдають шкоди економіці ЄС.

2. Які соціальні та політичні наслідки для економіки конкретної країни розорення великих національних компаній?

3. Чи є в політиці ЄС заходи, що дозволяють пом'якшити соціальні наслідки розорення неприбуткових національних гігантів?

Ситуаційне завдання 4 «Глобалізація та європейські виробники електро побутових товарів»

У 80-90-ті рр. ХХ ст. спостерігалася значна глобалізація світової економіки. Але не всі галузі економіки однаково брали участь у процесі глобалізації. У промисловому секторі європейської економіки деякі галузі, наприклад,

машинобудування, як і раніше залишається галуззю, яка складається з великої кількості різних за розміром компаній. У секторі послуг також присутнє збереження великої кількості національних особливостей. Виникають запитання: чи обов'язково впливає глобалізація на всі галузі, як компанії мають реагувати на такий вплив, чи потрібно компаніям зберігати національні стратегії, чи розробляти глобальні? Допоможе відповісти на деякі питання дослідження, яке було проведене на прикладі європейської галузі електропобутових товарів. Дослідники поділили всі компанії-виробники на ринку електропобутових товарів на три групи:

1. Національні гравці (виробничі потужності знаходяться у своїй країні, 90% продукції продається на місцевому ринку).

2. Експортери (виробничі потужності знаходяться у своїй країні, але більше 30% продукції продається на закордонних ринках – Bosch-Siemens, AEG, Merloni).

3. Глобальні гравці (фірми, які виробляють і реалізують продукцію у різних країнах – Electrolux, Philips, Whirlpool).

Поведінка споживачів у різних європейських країнах відрізняється одна від одної. Наприклад, французи надають перевагу пральним машинам з вертикальним завантаженням, а британці – з фронтальним, німці обирають машини з високою швидкістю віджимання, а італійці – з низькою. Утворення єдиного європейського ринку сприяє формуванню єдиного «пан'європейського» стилю життя. Уніфікація технічних вимог і стандартів дозволяє виробникам досягати більшої стандартизації товарів, а це сприяє формуванню більш однорідних смаків і вимог споживачів.

Роздрібна торгівля представлена в різних європейських країнах своїми гравцями, але створення єдиного ринку призводить до консолідації роздрібних компаній, їх збільшення. У результаті цілої низки злиттів або утворення стратегічних альянсів формуються «пан'європейські» роздрібні мережі. Це дозволяє їм не тільки купувати товари у виробників у всьому світі, але й істотно оптимізувати запаси, покращувати обслуговування споживачів.

відсталим сільським господарством розраховувати на євросубсидії не доводиться зовсім. Правда, фермерів зі Східної Європи, що розорилися, приймуть як дешеву робочу силу на Заході: ця можливість їм піднесена як «завоювання» від вступу до Євросоюзу. З Литви за останні роки в Європу на заробітки тимчасово або на постійній основі виїхало близько 500 тис. осіб – це п'ята частина працездатного населення країни.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Як Ви вважаєте, чому можливе введення аграрних субсидій неефективне?

2. Назвіть позитивні та негативні сторони ЄСП.

Ситуація для обговорення 8 «ЄС проти норвезької сьомги»

Єврокомісія обмежила імпорт до ЄС сьомги, яка була штучно вирощена. Єврокомісія прийняла це рішення, щоб захистити шотландські та ірландські рибні господарства. Найбільше від рішення Євросоюзу постраждала Норвегія, яка є світовим лідером з експорту цього товару: від продаж в Європі вона отримувала більш ніж 700 млн. євро. У результаті введення квот у 2005 р. норвежці зможуть поставити до ЄС лише 350 тис. т. сьомги – це на 30 тис. т. менше, ніж минулого року. Крім того, введена мінімальна ціна (3 євро за 1 кг випотрошеної риби) – дешевше зовнішні виробники не зможуть продавати сьомгу до країн ЄС. В 2004 р. середня ціна, за якою норвезька сьомга імпортувалася до ЄС, складала 2,7 євро за кілограм, тобто конкурентоспроможність норвезької сьомги на ринку країн ЄС зменшиться.

Разом з тим норвезькі виробники сьомги в ефективність подібних заходів не вірять: вони лише призведуть до маніпуляцій з мінімальною ціною постачань. Крім того, введені обмеження призведуть до зростання постачань до Євросоюзу переробленої риби і скорочення постачань сировини для фабрик ЄС. «Це буде серйозним викликом для самої європейської рибної промисловості», - заявив голова найбільшого норвезького експортера риби Leroy Seafood Уле Ерік Лерей. З ним згодний голова датського союзу виробників та експортерів риби Петер

організацій, які відображають настрої населення країни чи даної галузі. Жодна з цих причин не може пояснити зміну в зовнішньоторговельній політиці ЄС щодо автомобільної галузі у 90-х рр. XX ст. Усі європейські виробники, за винятком Daimler-Benz, BMW і Porsche, підтримували політику суворого контролю імпорту з Японії. Немає свідчень і про зміни поглядів європейських політиків на це питання.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Існує думка, що лібералізація автомобільної галузі у 90-х рр. XX ст. пояснюється самим процесом європейської інтеграції. Які аргументи можна навести на її підтримку?
2. Проаналізуйте причини лібералізації в автомобільній галузі Європи.

Ситуаційне завдання 7 «Політика Євросоюзу в галузі аграрних субсидій»

ЄС прийняв Єдину сільськогосподарську політику (або ЄСП), згідно з якою країнам-членам Євросоюзу заборонено купувати продовольство за межами ЄС дешево, щоб зберегти високу вартість продовольчого кошика й забезпечити захист європейських виробників від конкурентів ззовні. Крім того, сільськогосподарський бюджет ЄСП збирається з податкових відрахувань усіх країн і становить майже половину бюджету ЄС.

Окрема тема в сільськогосподарській політиці Євросоюзу – це аграрні субсидії. Особливість цієї політики полягає в тому, що Євросоюз з метою «підвищення конкурентоспроможності» розподіляє ці гроші насамперед країнам з найбільш інтенсивним і розвиненим сільським господарством, тобто насамперед Німеччині, Франції, Голландії та Іспанії. Інші одержують набагато менше. Зокрема, латиський фермер одержує дотацій у шість разів менше, ніж його голландський колега. Підраховано, що навіть у Фінляндії, де рівень життя й субсидії фермерам вищий, ніж у Прибалтиці, після вступу в ЄС збанкрутувало більше п'яти тисяч фермерських господарств.

Можна припустити, що з такою аграрною політикою країнам, які приєдналися в 2007 р. (Болгарії та Румунії), з їх

Сучасні гнучкі технології виробництва дозволяють компаніям випускати різні моделі товарів на одній базовій платформі, які відповідають місцевим уподобанням, без істотного збільшення витрат виробництва. Зміни в конкурентному середовищі галузі (концентрація або міжнародні злиття компаній, потреба в наявності більш складної інформації про стан ринку, зміни в технології і управлінні виробництвом) призвели до необхідності пріоритетного використання компаніями цієї галузі глобальних або хоча б регіональних (наприклад, пан'європейської) стратегій. Дослідники вважають, що в майбутньому галузь буде контролюватися п'ятьма-шістьма гігантами, а всі малі та середні компанії будуть так чи інакше пов'язані з ними – ліцензійними угодами, франшизами, спільними підприємствами, стратегічними альянсами і т.ін.

Запитання та завдання для обговорення:

1. Беручи до уваги загальну ситуацію в галузі, складіть прогноз розвитку для трьох груп компаній, які були наведені в ситуації.
2. Як впливають процеси інтеграції та консолідації на різні типи компаній, які представлені в галузі?

Ситуаційне завдання 5 «Євротунель: розвиток транс'європейських мереж»

Створення транс'європейських мереж є стратегічним завданням ЄС. В умовах лібералізації європейських ринків, збільшення комерційної мобільності факторів виробництва фізична підтримка міжнародного співробітництва підприємств стає важливою умовою європейської інтеграції. Історично інфраструктура відіграла важливу роль в економічному розвитку Європи.

В ганзейський період (13-16 ст.) основними транспортними шляхами, що пов'язували міста, були ріки. В 16-18 ст., які вважалися золотим сторіччям в розвитку континенту, вдосконалення інфраструктури йшло за рахунок розвитку мореплавства. Науково-технічний прогрес з винаходом парового двигуна здійснив революцію в транспорті і активізував розвиток світового виробництва. В період інформаційної

революції (починаючи з 70-х рр. 20 ст.) розвиток телекомунікацій став основним двигуном промислового розвитку. Сьогодні розвиток транс'європейських мереж відбувається в трьох широких секторах, які в сукупності утворюють інфраструктуру інтеграційної регіональної економіки:

- 1) транспорт;
- 2) телекомунікації;
- 3) енергетика.

В Договорі про ЄС (ст. 129б) розвиток транс'європейських мереж передбачає: використання ринкових механізмів для їх розробки та фінансування; фізичну інтеграцію мереж; сумісність самостійно діючих комунікацій для забезпечення майбутньої інтеграції; забезпечення широкого доступу до транс'європейських мереж користувачів всіх країн регіонального економічного об'єднання, щоб досягти їх економічного та соціального єднання.

Прикладом транс'європейської мережі може бути Євротунель. Ідеї створення тунелю під Ла-Маншем опрацьовувалися ще в XIX ст. Однак навіть в 90-ті рр. XX ст., коли почалося його будівництво, той факт, що період окупності оцінювався в 22 роки, відвернув від участі в проекті багато американських банків. З самого початку проект фінансувався виключно приватним капіталом, як комерційне підприємство. Всього в фінансуванні будівництва приймали участь 225 банків. Витрати на будівництво вдвічі перевищили заплановані, тому коли оператор тунелю компанія Євротунель отримала його в свої руки, її дії були обмежені великою сумою боргу: в 1994 р. борг складав 8 млрд. фунтів. Щоб його сплатити, компанія мала сплачувати відсотки по 5 млн. на день. Попередньо планувалося, що проект вийде на точку безбитковості до 1998р., а потім почнеться сплата боргу. Але наприкінці 1995 р. компанія була практично банкрутом і продовжувала існувати завдяки сприянню банків-кредиторів. Кілька разів проводилася реструктуризація боргу, найбільш песимістичний сценарій передбачав його виплату лише у 2052 р. Акціонери, бачили, як

падає вартість їх вкладень, і тому вимагали вручення уряду й призупинення торгівлі акціями.

Запитання для обговорення:

1. Зараз, обертаючись назад, багато людей вважає, що проект був неекономічним з самого початку, багато банків видали позики під тиском влади. Чи правильним було рішення фінансувати такий великий проект виключно за допомогою приватного капіталу?

2. Який інший шлях фінансування такого проекту Ви вважаєте можливим?

Ситуаційне завдання 6 «Лібералізація європейського автомобільного ринку»

Автомобільній галузі в Європі завжди вдавалося отримати захист держави у вигляді національних квот імпорту, добровільних обмежень експорту. Протекціонізм європейського автомобілебудування пояснювався ще й тим, що в цій галузі зосереджена велика кількість робочих місць, що для великих європейських країн має велике значення для загальної економічної ситуації. Працівники цих підприємств добре організовані та здатні на політичні дії на свій захист.

Лібералізація цієї галузі повинна була викликати опір Франції й Італії, оскільки їх виробники страждають більше за всіх. Дослідження показують, що в 90-ті рр. XX ст. європейські автобудівники, як у сегменті масових автомобілів, так й у сегменті спеціалізованих, поступалися іноземним конкурентам у продуктивності та якості. Незважаючи на це, в липні 1991 р. Єврокомісія і японське Міністерство зовнішньої торгівлі оголосило про угоду, яка заміняла двосторонні домовленості Японії з країнами-членами ЄС. Хоча єдина угода зберігає деякі заборонені зони, вона була більш ліберальною, ніж попередні двосторонні домовленості. Ця угода, наприклад, у чотири рази збільшила кількість японських автомобілів, які дозволено ввозити до Італії, і подвоїла квоту імпорту до Франції.

Лібералізацію звичайно пояснюють змінами, які відбуваються в уподобаннях діючих осіб ринку – або державних органів і політиків, які приймають рішення, або громадських